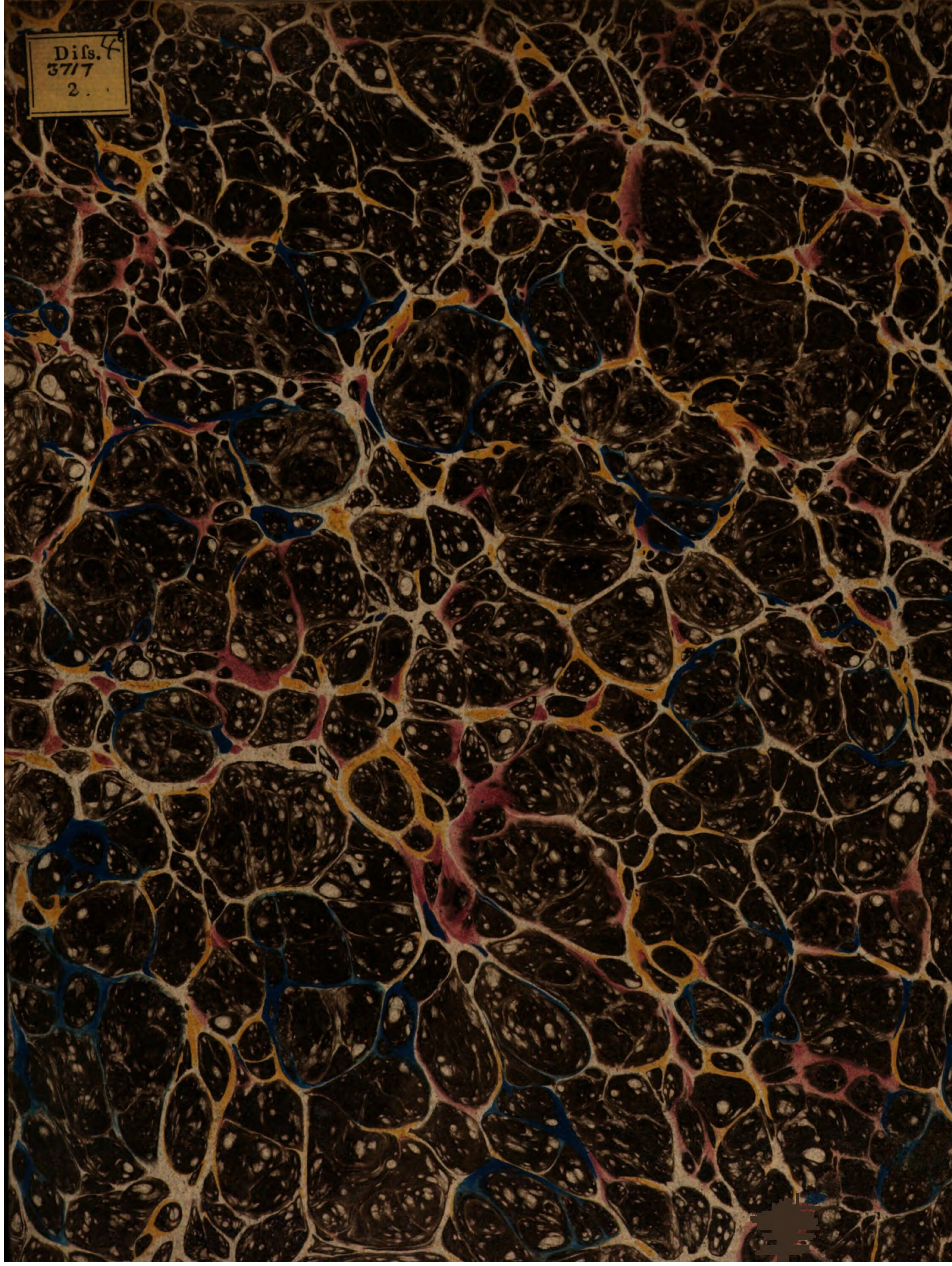

Difs. 4
3717
2

40 pgs of ms 9917 Cr

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO-CHIRURGICA

DE

FISTULA ANI

QVAM

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

D O M I N O

CAROLO AVGVSTO

DVCE SAXONIAE VINARIENSIVM ET ISENACENSIVM PRINCIPE LAND.
GRAVIO THVRINGIAE MARCHIONE MISNIAE PRINCIPALI DIGNI-
TATE COMITE HENNEBERGIAE REL.

C O N S E N S V

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE

IN MEDICINA ET CHIRVURGIA HONORIBVS

IVRIBVS ET PRIVILEGIIS

RITE CAPESSENDIS

A. D. XXX IVNII MDCCCXII.

S C R I P S I T

IOANNES THEOPHILVS OETZMANN

DVBENA-SAXO

CVM TABVLA AENEA

I E N A E

TYPIS PRAGERI ET SOC.

PROOEMIUM.

Inter corporis humani aegritudines sic dictas externas, ideoque ad chirurgum proprie pertinentes, paucissimae sane reperiuntur, quae tanta attentione dignae sint, quam quae *fistulae ani* solent appellari. Sive enim insignes atque multiplices, quas homini adferunt, molestias consideres; sive varias ac pene innumeras, e quibus possint manare, causas contempleris; sive multiplices ipsarum formas variasque harum rite cognoscendarum detegendarumque difficultates perpendas; sive denique diversas et magna ex parte admodum intricatas, istis medendi methodos, a tot tantisque, et antiquae et recentioris aetatis auctoribus prolatas partimque admodum obscure expositas, spectes: facile mecum consenties, opinor, fistulas ani in numero morborum gravissimorum et sanatu difficillimorum esse reponendas.

Itaque, quum mihi hoc tempore specimen aliquod scribendum esset et doctorum hominum iudicio subjiendum, consilium cepi, de isto morbo permolesto paucis praecipendi. Quamquam enim, recentioribus potissimum temporibus, complures viri celeberrimi, de quibus DIONISIVM ¹⁾, GARENGEOTIVM ²⁾, DRANIVM ³⁾, LAVRENTIVM HEISTERVM ⁴⁾, HEVERMANNVM ⁵⁾,

A 2

PER-

¹⁾ *Dionis Cours d'Opérations de Chirurgie.* A Bruxelles. 1708. pag. 280. seq.

²⁾ *René-Jacques Croissant de Garengéot Traité des Opérations de Chirurgie.* T. II. A Paris. 1731. Chap. V.

³⁾ *Hr. Fr. Le Dran Traité des Opérations de Chirurgie.* A Bruxelles. 1745.

⁴⁾ *Institut. chirurg.* Amstelodami. 1747. P. II. Cap. CLXVIII.

⁵⁾ *Von den vornehmsten chirurgischen Operationen.* Th. 2. pag. 190. seq.

PERCIV. POTTIVM ⁶⁾, ZACHAR. PLATNERVM ⁷⁾, MORANDIVM ⁸⁾, AMBROSIVM BERTRANDIVM ⁹⁾, CALLISENIVM ¹⁰⁾, SABATIERVM ¹¹⁾, BENJ. BELLIVM ¹²⁾ atque RICHTERVM ¹³⁾, nominasse sufficiat ¹⁴⁾, egregie de hac materia egerunt: tamen ne horum quidem clarissimorum virorum studiis ita exhaustum hocce argumentum videtur, vt nihil quidquam addi possit. Quamobrem non dubitavi, de hoc eodem argumento in hoc specimine inaugurali disputare; praesertim quum mihi contigit, per duo et quod excurrit, decennia, doctissimo olim et experientissimo ECKOLDTIO in arte chirurgica duce ac magistro
uti

⁶⁾ *Percivall Pott's Abhandlungen über verschiedene Gegenstände der Wundarzneykunst.* Nach der neuesten Ausgabe aus dem Engl. überf. B. 1. 1779. pag. 67—158.

⁷⁾ *Institut. Chirurgiae rationalis.* Lips. 1783. §. 988. seq.

⁸⁾ *Franz Salvator Morand's vermischte chirurgische Schriften.* Aus dem Französischen. Nebst einer Vorrede von Herrn D. Ernst Platner. Leipzig 1776. Drittes Capitel. Abth. 3. 4. 5. 6.

⁹⁾ *Ambrosius Bertrandi Abhandlung von den chirurgischen Operationen.* Aus dem Italienischen übersetzt. Mit Kupfern. Wien. 1770. Kap. 12.

¹⁰⁾ *H. Callisen's System der neuern Wundarzneykunst.* Aus dem Lateinischen von D. Kühn. Th. 1. 1788. pag. 497. seq.

¹¹⁾ *Sabatier's Lehrbuch für praktische Wundärzte.* Aus dem Französischen übersetzt u. m. Anmerkungen u. Zusätzen von Wilh. Heinr. Ludw. Borges. Th. 2. pag. 190—228.

¹²⁾ *Lehrbegriff der Wundarzneykunst.* Aus dem Engl. mit einigen Zusätzen und Anmerkungen. Th. 2. Zweyte verm. Ausgabe. Leipzig 1792. Hauptstück 20.

¹³⁾ *Aug. Gottlieb Richter's Anfangsgründe der Wundarzneykunst.* B. 6. Kap. 21.

¹⁴⁾ Praeter scripta laudata merentur etiam sequentes libelli academici hic allegari: Fr. Hoffmann et H. Bass *de fistula ani feliciter curanda.* Hal. 1718. Carol. Casp. Siebold *de intestini recti morbis.* Herbip. 1772. Recus. in P. Frankii *Delect. Opusculor. medicor.* Vol. IV. pag. 144. seq. Ioann. Meyer *Specimen inaugurale de fistula ani.* Argentor. 1771. Lud. Guckenberger *de ligatura fistularum ani.* Gotting. 1784. Sam. Ottonis Theodor. Blume *Diff. inauguralis medico-chirurgica de ani fistulae curatione.* Gotting. 1792. Ioann. Georg. Ios. Berndorff *de ligatura fistulae ani.* Erlang. 1796. Henr. Carol. Haschke *Diff. inauguralis medica de fistula ani.* Erlang. 1797. Ern. Theoph. Ferd. Engel *Diff. inauguralis medica de ani fistulis curandis.* Hal. 1798.

uti et non alias solum, easdemque quam plurimas diversissimasque morborum externorum formas, sed et hancce affectionem, sub hujus praestantissimi viri moderamine atque magisterio, curare et postea etiam, proprio velut marte, hujus ejusdem morbi curationem suscipere saepenumero, et plerumque perficere satis feliciter.

In hac autem materia pertractanda hanc viam ingrediar. Primo de hujus morbi notione ejusque natura in universum exponam; deinde varias ac multiplices ipsius formas paullo accuratius describam; posthac de ejus causis et fontibus disputabo; tum hujus mali singularumque ipsius formarum diagnosin explicabo; postea varios ejus exitus tradam simulque momenta praecipua, ad prognosin spectantia, cum lectoribus communicabo ac denique de variis huic morbo singulisque ejus formis medendi rationibus, quam brevissime fieri poterit, praecipiam.

C A P V T I.

De fistulae ani notione et natura in genere.

§. I.

Quemadmodum vel celeberrimi medici atque chirurgi quoad notionem et naturam fistularum in universum valde inter se dissentiunt: ita quoque ipsorum sententiae de notione atque natura *fistularum ani* mirifice inter se discrepant.

Quod enim ad superius attinet, sunt viri celeberrimi, qui nullum fere discrimen inter ulcera sinuosa et fistulas statuunt. Ita b. METZGERVS expressis verbis ait ¹⁵⁾: „*Es ist kein wesentlicher Unterschied zwischen Hohlgeschwüren und Fisteln.*“ Similiter summus et de arte chirurgica longe meritissimus HEISTERVS ¹⁶⁾ nullam essentialem differentiam inter ulcera sinuosa atque fistulas videtur assumere. Idem valet de Celeb. CHRIST. THEOPH. LUDWIGIO, dicente ¹⁷⁾: „*Die Geschwüre, welche Seitenhöhlen haben, werden, weil diese feste cylindrische Höhlen vorstellen, zuweilen Fisteln genannt.*“ Addit ta-

men

¹⁵⁾ Vid. ej. *Handbuch der Chirurgie*. Ien. 1791. §. 425.

¹⁶⁾ *Institnt. chirurg.* P. I. Lib. V. Cap. II. §. 1.

¹⁷⁾ *Christ. Gottl. Ludwig's Anfangsgründe der Wundarzneykunst*. Leipzig 1766. §. 510.

men vir acutissimus ¹⁸⁾: „Will man aber das Wort genauer bestimmen, so kann der Name der Fistel den höhlichten Geschwüren alsdenn erst beygelegt werden, wenn die Höhle selbst mit einer harten Rinde überzogen ist; denn daher entsteht die Härte und Unempfindlichkeit, und die scharfe und verdorbene Materie wird in ihnen mehr erzeugt und aufgehalten.“ Quinimo praestantissimus ille hodiernae artis chirurgicae magister ¹⁹⁾ nihil plane de discrimine ulcerum fistularumque decernit, ajens: „Die Fistel ist von dem Geschwüre blos durch ihre Gestalt verschieden.“

Alii contra viri spectatissimi naturam fistulae longe accuratius videntur expressisse. Rectissime igitur, meo quidem judicio, ZACHAR. PLATNERVS ²⁰⁾, fistulam definit hisce verbis: „Fistula, quae ex abscessu atque ulcere fit, est ulcus altum, angustum, callosum.“ Et hujus definitionis quasi defendendae atque confirmandae gratia statim addit ²¹⁾: „Nam ulcus, quod ab angusto ore orsum altius penetrat et intus cavum ampliatur, si sine callo est, quamvis a pluribus quoque ad fistulas referri consueverit, sinus, vel ulcus sinuosum vocatur.“ Eodem fere modo CALLISENIUS ²²⁾ fistulas definit, ajens quippe: „Die Fisteln sind mehr oder minder tiefe, äusserlich enge, inwendig schwieliche, und in Ansehung ihrer Gestalt röhrenförmige Geschwüre.“ Nec improbanda plane est GORTERI ²³⁾ definitio fistulae, quae haec est: „Ulcus vetustum, profunde penetrans inter partes molles, figurae oblongae instar cannulae, cujus latera pellicula, vel tenaci muco obfusa non coalescunt, fundens majorem copiam puris vel ichoris, quam in tam parva cavitate potuisset confici, vocatur *Fistula*.“

§. II.

¹⁸⁾ Ibid.

¹⁹⁾ *Anfangsgründe der Wundarzneykunst.* B. I. §. 761.

²⁰⁾ Lib. cit. §. 942.

²¹⁾ Ibid.

²²⁾ Lib. cit. pag. 518.

²³⁾ *Ioann. de Gorter Chirurg. repurgata.* Lugd. Bat. 1742. §. 1319.

§. II.

Satis dictum est de auctorum circa fistulae notionem universalem diffinitione ac varietate: veniamus nunc ad notionem *fistulae ani*. In qua quidem constituenda etiam in varias partes, ut supra denotavi, scriptores abierunt.

Alii etenim auctores celeberrimi nihil fere de fistulae ani notione decernunt. Veluti ZACHAR. PLATNERVS ²⁴⁾ hanc definitionem, eamque admodum vagam et ambiguam, profert: „Circa anum oriuntur abscessus, ulcera et verae etiam callumque habentes fistulae, quae vitia omnia a non paucis auctoribus communi nomine fistulae ani comprehenduntur.“ Quum dico, hanc definitionem admodum vagam et ambiguam esse, videor id optimo meo jure contendere. Nam primum, partim omnino auctoris sententia de fistulae ani notione illis verbis non satis expressa est, partim cum aliorum auctorum, omnia ista vitia communi fistulae ani vocabulo comprehendendum, sententia quodammodo commixta est et confusa, sic, ut non appareat satis, utrum hanc sententiam approbet, nec ne; quamquam ista obscuritas adjectis verbis ²⁵⁾: „Ea vero (vitia) et genere, et ratione curationis, inter se differunt.“ — ratione aliqua dispellitur. Deinde etiam haec definitio aperte nimis angusta est. Siquidem in ea una tantum incompletarum fistularum ani species designata est, scilicet quae comprehendit eas fistulas, quae in ani vicinia reperiuntur, exclusis illis omnibus, quae intestinum rectum ipsum tenent. — Iisdem fere vitiis premitur definitio, quam dedit HENR. CAROL. HASCHKE ²⁶⁾, dicens: „Fistula ani est fistula, in partibus intestino recto adjacentibus sita.“ Namque, ut taceam, vere proprieque nullam omnino fistulae ani notam in ea contineri, itidem incompletas solummodo quasdam ani fistulas, nimirum has, quae extra intestinum rectum sitae sunt, comprehendit; excludens igitur cum internas ani fistulas, tum vero etiam sic dictas completas. — His iisdem vitiis et compluribus adhuc aliis, brevitatis causa hic non perstringendis

²⁴⁾ Lib. cit. 988.

²⁵⁾ Ibid.

²⁶⁾ *De fistula*. §. 3. pag. 7.

dis, laborat definitio, quam ENGELIVS ²⁷⁾ de fistula ani dat, ajens: „Vlcus, quod ad anum, subter actis quasi radicibus serpit, unoque ore, vel pluribus orsum, velut cuniculis per cutim aut variis flexibus fertur, fistulae nomine venit.“ — Nec probanda est BELLII ²⁸⁾ definitio, comprehensa hisce verbis: „Man pflegt ein jedes Seitengänge machendes Geschwür, das in der Nachbarschaft des Mastdarms entsteht, mit dem Namen einer Gefäßsfistel zu bezeichnen.“ Nam primo haec definitio facile in eam adducere opinionem potest, unam quamque ani fistulam, praeter canalem quendam principem, plures quoque canaliculos laterales habere; id quod a vero abhorret. Deinde illas tantum ani fistulas continet, quas vocant externas; ideoque item nimis angusta est.

Alii auctores e contrario omnes omnino hujus affectionis formas communi nomine *fistularum intestini recti* complectuntur, sic, ut videantur illas nostri mali formas, quae in vicinia tantum intestini recti sitae sunt, minime respicere. Quorum quidem in numero eminet Ill. RICHTERVS ²⁹⁾, quippe qui, praeterquam quod fistulae ani definitionem plane praetermittit, totum hoc genus *fistulas intestini recti* (*Mastdarmfisteln*) nuncupat: quasi ejusmodi ani fistulae, quae extra illud intestinum repunt idque adeo minime attingunt, penitus non reperiantur. Atque hujus viri celeberrimi auctoritate factum esse videtur, ut complures recentiorum scriptorum in eundem errorem inciderint.

Longe accuratius, quam plerique omnes scriptores, summus HEISTERVS ³⁰⁾ fistulae ani notionem adumbravit hisce verbis: „Propriam animadversionem ea ulcera desiderant, quae anum, sive partes intestino recto propinquas, infestant; atque ea, quae recentia adhuc sunt, et bonum pus fundunt, abscessus ani, quae vero plus minusve inveterata, vel et callosa sunt, saniemque tenuem et graveolentem, nunc minori, nunc majori copia, continuo emit-
tunt,

²⁷⁾ De ani fistulis curandis. §. I.

²⁸⁾ Vid. ej. *Lehrbegriff der Wundarzneykunst*. Th. 2. Hauptstück 20. pag. 303. Edit. II.

²⁹⁾ Op. cit. T. VI. Cap. 21.

³⁰⁾ Op. cit. P. II. Cap. CLXVIII. §. I.

tunt, ea proprio nomine ab antiquissimis jam temporibus *fistulae ani* a medicis nuncupari atque in varias species, pro varia mali conditione, distribui solent.“

§. III.

Quantum ad meam hac de re sententiam, equidem *fistulam ani* dico *eiusmodi ulcus*, quod vel in intestini recti vicinitate serpit, vel hoc ipsum intestinum tenet, unum aut plures habet canales plus minusve flexuosos simulque callo obductos, ac praeterea tenuem et magis minusve corruptum humorem, vel sponte, vel adhibita pressione aliqua, per unum aut plura orificia, sive patula extrinsecus, sive in ipsum intestinum rectum hiantia, sive ad utrumque denique obvia locum, emittentes.

§. IV.

Inde satis patet, *fistulas ani* non solum ab abscessibus circa anum sitis, verum etiam ab ulceribus ani regionem occupantibus, sive ceterum simplicibus, sive sinuosis, quinimo sic dictis callofis, discrepare.

Nam, quod abscessus attinet circa anum locatos, hi, ut inter omnes constat, inflammationem proxime subsequuntur; quod aliter fit in *fistulis*.

Ab ulceribus autem, quae ani regionem occupant, eo differunt, quod, contra, ac in ulceribus observatur, angustis praeditae sunt canalibus et ostioliis, quibus peculiarem suam naturam omnium maxime produnt.

§. V.

Constituta pro virium nostrarum modulo, *fistulae ani* notione, jam, age, de varia ac multiplici hujus morbi natura paullo diductius, generatim tamen solummodo, explicemus praetereaue hoc morbi genus in varias suas species dividamus.

§. VI.

Posui supra, omnes ani *fistulas* ab inflammatione, licet remotius tantum, suam

suam originem trahere. Cui quidem assertioni neminem spero repugnaturum esse, qui secum reputaverit, quaevis omnino ulcera ex isto fonte manare.

Quum autem inflammationes in ani regione exortae, tum quia tela cellulosa ibi abundat, tum quia haec illic loci admodum laxa est et multo adipe referta, facillime in abscessus tanseant: non mirum etiam est, huiusmodi abscessus tam saepe tamque facile in ulcera, ideoque etiam in fistulas, degenerare. Huc accedit, quod adiposa materies, propter insignem, quam continet principii phlogistici copiam, in corruptionem facillime abit. Adde, illic loci exortas inflammationes, ob easdem illas causas aliasque complures, saepissime characterem ostendere asthenicum ideoque et abscessus hinc profectos, nec non fistulas inde genitas, persaepe quidquam maligni prodere. Quae quum ita sint, an mirandum est, in ani regione tam frequenter fistulas existere, ibique exortas in universum inter pessimas referendas esse?

§. VII.

Haec non tam eum in finem disputavi, ut intelligeretur, ex quibus causis nostrum malum proficisci soleat, (siquidem hac de re alio loco tractabitur), sed ut appareret, hanc aegritudinem tum omnino plerumque admodum gravem esse, tum persaepe ad morborum internorum et per universum quasi organismum pertinentium, similitudinem accedere ideoque haud raro ad medici potius forum, quam chirurgi, spectare. Etenim si illa jam diu duravit, aut si sibi prorsus relinquitur, aut perversa tractatur ratione, aut si aeger ipse malo inordinatoque vivendi utitur genere, aut si aliae denique causae incidunt, quae ad malum suum exasperandum valent: saepissime fit, ut, licet ab externa solum causa profecta sit, tamen nunc tardius, nunc celerius, in malum universale sive internum convertatur. Ex quibus intelligi debet, summopere curandum esse, ut huic malo statim ab initio obviam eatur, ne altas possit radices agere et in morbum internum degenerare.

§. VIII.

Sed accedamus ad propositum, et omnem huius morbi naturam paullo fusius explanemus.

Ac primo quidem monendum est, illam omnino admodum variam ac diversam esse. Nunc enim, si quidem in corpore robusto et bona ceteroquin valetudine utente malum istud occurrit et a causis localibus iisdemque levioribus est profectum, *mere locale* sive *simplex* dicitur; alias haec aegritudo, si quidem cum alio morbo, v. c. lue venerea, arthritide, constitutione rheumatica, scrophulosa, haemorrhoidali etc. juncta reperitur, *complicata* vocari consuevit.

Quod si superioris generis est, non, nisi locales, quamvis etiam subinde sat graves, molestias creat, v. c. dolorem valde prementem, prurientem, te-
rebrantem, sive in intestino recto, sive in ejus vicinia, sive in utroque loco, prout aeger vel incompleta, vel completa fistula laborat. — Ad ista incommoda accedit saepenumero sessio permolesta ³¹⁾, tenesmus, diarrhoea, vel etiam pertinax alvi obstructio. Interdum etiam tantis aeger cruciatur doloribus, ut quietem somnumque capere plane nequeat. Nec adeo raro fit, ut dysuria, stranguria, quin plena urinae retentio, sive ischuria, accedant: id quod praesertim tum accidere solet, quum interna fistula est et anteriorem intestini recti parietem occupat.

Sin autem hocce malum a morbo universali est profectum, aut certe cum eo conjunctum reperitur: praeter symptomata modo allegata, quaeque ipsi, ut locali potissimum vitio, propria sunt, alia etiam symptomata, plus minusve gravia et periculosa, ei se adjungunt; quorum autem enumerationem, propter ingentem morborum multitudinem, cum quibus fistula ani complicari potest, nos oportet hic praetermittere.

§. IX.

Ex his quae hactenus proposui, patet, fistulam ani in simplicem atque complicatam dividendam esse et hujus posterioris tot rursus species, quot cum hocce malo complicari possunt morbi, esse statuendas.

§. X.

³¹⁾ Subinde quoque incessus cum magna molestia conjunctus et interdum, si quidem dolor admodum vehemens est, plus minusve vacillans et quasi claudicans reperitur.

Sed et ipsae simplices ani fistulae admodum diversae sunt, siquidem aliae extra intestinum rectum sunt locatae, aliae in eo ipso repunt, et aliae denique utrumque locum occupant; ut multas alias huius mali differentias postea commemorandas, silentio nunc praeteream.

Istae, scilicet quae extra intestinum rectum sitae sunt, siue in ejus vicinia et nominatim in tela cellulosa, qua illud intestinum est circumdatum, aut in adjacentibus musculis serpunt simulque foramine sub sensus cadente, sese efferunt ³²⁾, *externae* ani fistulae appellantur. Illae contra, scilicet quae intestinum rectum ipsum occupant itidemque foramine aliquo, in hocce intestino obvio, sese produnt ³³⁾, *internae* ani fistulae solent nuncupari. Utriusque autem hujus generis fistulae *imperfectae* siue *incompletae* consueverunt appellari.

Non alienum erit, addere, quosdam auctores fistulas, quae extra intestinum rectum deprehenduntur, etiam *externas caecas*, eas contra, quae illud intestinum perforant, *internas caecas* appellare; alios vero scriptores, v. c. HEISTERVM, has *occultas*, illas *manifestas* vocare.

§. XI.

Porro scias, cum internas, cum externas ani fistulas nunc *unum*, nunc *plures* habere *canales* hosque modo fere *recta* procedere, modo *tortuosos flexuososve*

³²⁾ Omnes quidem de fistula ani scriptores uno ore contendunt: ad externae fistulae ani notionem requiri necessario, ut foramine quodam eodemque in sensus incurrente, pertusae sint. Sed profecto dubium adhuc est, utrum haecce nota ad externae fistulae ani notionem necessario requiratur. Quapropter multitudine tantum eorum, qui hanc notam existimant necessariam esse ad externae ani fistulae notionem, ac potissimum quorundam virorum illustrium, qui in illo sunt atque eminent numero, auctoritate permotus, istum characterem in hanc fistulae ani formam recepi.

³³⁾ Quod in praecedente annotatione de externae ani fistulae foramine siue orificio dixi, valeat etiam, mutatis mutandis, in orificium fistulae ani internae. Sed hac de re deinceps.

sosve terpere; tum internam utriusque generis fistularum ani, nimirum internarum et externarum, superficiem, nunc *sine callo* notabili esse, nunc vero *insigni callo* et hoc nomine satis digno, *instructam* reperiri; alias denique *longiores*, alias *breviores*, alias *angustiores*, alias *ampliores* esse; ac postremo alias *recentes*, alias *inveteratas* apprehendi.

Neque praetermittendum, alias *multum*, alias *parum saniei* continere atque effundere; tum quasdam *detrimentosas*, alias contra quodammodo *salutares* esse et fonticulos, ut ita dicam, artificiales referre, quibus id, quod noxii humoris in corpore est, perpetuo eliminetur ³⁴⁾, illudque ab aliis malis iisque longe gravioribus, defendatur, sic, ut saepissime periculosissimum sit, ipsas arte tollere; nisi quidem hac in re summa adhibeatur cautio malique vera causa ante profligetur.

³⁴⁾ Ponas, eas non hac agendi ratione, sed peculiari forsan, quam excitent, irritatione, se utiles praebere: certissimum tamen est, aliquas ani fistulas salutare edere effectus, ut experientia satis demonstrat.

C A P V T II.

Singularum fistulae ani formarum expositio paullo diligentior.

§. XII.

Quamquam in capite antecedente fistularum ani genus in varias suas species formasque distribui, harumque aliquas jamjam quodammodo exposui: necessarium tamen videtur, varias hujus morbi formas paullo accuratius describere earumque naturam explanare.

§. XIII.

Prima et maxime sane memorabilis fistulae ani divisio ea erat, qua in *simplicem* atque *complicatam* dirimebatur.

Simplices ani fistulas vocavimus, quae mere locales sunt et a causis levioribus exortae, aegroto ceterum bona gaudente valetudine. *Complicatas* autem eas diximus, quae cum morbo quodam interno sive universali conjunctae reperiuntur.

Atque haec distinctio quam gravis sit et attentione digna, nemo, spero, ibit inficias, qui secum reputaverit, omnem saepe operam, curando nostro morbo adhibitam, prorsus inanem esse, si non disquisiveris, utrum alius morbus isque universalis, cum ipso sit conjunctus illique aptis remediis occurreris. Etiam si enim tibi forte contigerit, ut fistulam ani, ejusmodi mor-

bo

bo junctam, operatione aliquā chirurgica tolleres: breviori tamen longiorive temporis spatio interjecto, aut ipsum hoc malum recurret, aut aliud quoddam idque forsan longe gravius et periculosius existet, nisi quidem antea veram hujus morbi causam, h. e. aegritudinem cum ipso copulatam, sustuleris ³⁵). Itaque quam maxime profecto necessarium est, cum hancce divisionem fistularum ani satis cognitam habere atque perspectam, tum in quavis fistula ani sedulo perquirere, hoc malum simplex sit, an cum morbo quodam universali conjunctum ³⁶).

§. XIV.

Sunt autem morbi universales, qui cum fistula ani conjuncti esse solent, ut supra (§. VIII.) jam denotavi, potissimum: lues venerea, arthritis, constitutio rheumatica, scrophulosa, scorbutica atque haemorrhoidalis. Itaque nostri est officii, has varias complicationes indeque pendentes peculiare fistulae ani formas, suis quasque notis designare sicque artis tironibus eas satis conspicuas facere.

Si igitur nostrum malum cum *lue venerea* conjunctum sit, aut forte, id quod admodum frequenter solet accidere, ab hujusmodi causa exortum: non solum ipsius fistulae facies characterem venereum ostendet, verum quoque in aliis corporis sedibus symptomata se prodent, istum characterem habentia. Quod spectat ad superius (nam de ceteris signis hic non potest nec debet esse sermo): margines fistulae pallidos, inaequales et paullulum elevatos atque duriusculos sese ostendent; tum quoque sanies ex illa emanans, ex albo vel ex viridi flavescentem lactisque cremori haud absimilem habebit colorem, et

³⁵) Vid. *J. M. N. Tinchant de periculo operationis fistulae ani causa interna provenientis*. Argent. 1790.

³⁶) Complicatas cum morbo quodam universali omnes eas fuisse ani fistulas putandum est, quas, operatione sublatis, *Giesius* observavit, gravissima respirationis symptomata eaque ad catarrhi suffocativi naturam atrocitatemque accedentia, praesertim in senibus, subsecuta esse. Vid. *Fünfzig chirurgische practische Cautelen für angehende Wundärzte*, von *Joh. Christoph Jäger*. 1788.

et praeterea peculiarem illum odorem nauseosum sparget, miasmati venereo proprium.

Sin fistula ani cum *arthritide* conjuncta sit: ichor tenuis, acris et lintheamina nigro colore tingens hanc complicationem prodet.

Quod si autem cum *rheumatismo* erit copulata: iisdem fere notis hanc suam complicationem manifestabit.

Sed ponamus, *scrophulis* hoc vitium junctum esse: margines tunc fistulae admodum pallidos, tumidos et quasi squamosos, materiem vero, ex illa effluentem, tenacem, albidam et coagulato lacti quodammodo similem, ac subinde admodum acrem facileque diffluentem et aquosam futuram, reperies.

Sin autem hoc malum a *scorbutica* diathesi pendeat: margines fistulae admodum laxi, fungosi, caerulei, brunei aut nigricantes erunt et facile emittent sanguinem coloris posterioris, nec facile, aut nullo modo coeuntem. Vno verbo, fistula tunc eandem fere naturam atque speciem prodet, qua insignitae esse solent gingivae scorbutico affectae.

Si denique ani fistula a morbo *haemorrhoidali*, id quod admodum frequenter fit, traxerit originem, aut certe cum eo cohaereat: nullas peculiares notas, praeter varices in ani regione obvias, fistulae facies exhibebit, malique ideo cognitio ab aliis maxime signis repetenda erit, in capite de diagnosi tradendis.

Omnes autem hic expositas complicatarum fistularum ani notas praecipue in sic dictis externis ani fistulis locum obtinere, vix opus est, ut moneam; quandoquidem multa istorum signorum in internis ani fistulis non possint animadverti, quippe quum hae sensibus maximam partem se subducant.

§. XV.

Proximum est, ut de fistulis *simplicibus* sive *localibus*, certe qua sunt tales, paullo diductius differamus. Quae igitur nunc dicentur, in complicatas aequae, atque in mere simplices valent.

§. XVI.

Harum autem (§. X.) duo stabilivimus genera, quorum unum *imperfectas* sive *incompletas*, alterum *perfectas* sive *completas* sub se habet. Dicamus primo de *imperfectis*, et quidem de *internis*.

§ XVII.

Has supra jam monui, consentientibus medicis atque chirurgis omnibus, *ipsum intestinum rectum* obsidere. Sed de hoc genere haec adhuc sunt tenenda.

Aliae harum fistularum *anterior*, aliae *posteriorem intestini recti parietem* occupant, aliae denique *alterutrum* illius *latus*, *sinistrum dextrumve*, tenent.

Porro, quaedam earum in *inferioribus*, quaedam in *superioribus* intestini recti sedibus reperiuntur.

Tum aliae in *exteriori*, aliae contra in *interiori* intestini recti parietum facie repunt.

Nec praetermittenda est alia quaedam harum fistularum distinctio. Siquidem aliae earum non, nisi *unum* habent *canalem*, aliae contra *duplices*, *triplices* *multiplicesve*. Quid? quod aliquae ita sunt *extensae*, ut *totum* intestinum rectum ab iis quasi sit exesum atque devastatum. Atque hae saepenumero, immo fere semper carcinomatosi solent esse generis, omnemque sanationis spem tollere.

Notandum etiam est, harum fistularum canaliculos nunc *separatim* minimeque inter se cohaerentes procedere, nunc *inter se conjunctos* reperiri et *communem* quendam exitum habere, qui modo ad intestini recti lumen, modo ad partes illi circumjectas pertineat ³⁷).

Deni-

³⁷) Oritur hic quaestio gravissima, (qualis se nobis supra (annot. 32) offerebat, externam ani fistulam considerantibus): num ad notionem fistulae ani internae necellario

Denique sciendum est, istos sinus nunc *angustiores*, nunc *ampliores* capacioresque esse ideoque nunc plus, nunc minus humoris saniosi continere atque emittere. Scire quoque expedit, hoc fistulae genus modo *unum*, modo *plura* habere *orificia*.

§. XVIII.

Internae ani fistulae proprietatibus satis, ut opinor, explicatis, de *externis* ani fistulis restat, ut quaedam adhuc dicamus.

Atque de hoc genere artis tirones sequentia probe sibi inculcata habeant: Primo, hasce fistulas nunc solummodo in *tela cellulosa*, intestino recto proxime circumjecta, repere ideoque isti intestino admodum vicinas esse; alias vero per *adjacentes musculos*, immo subinde haud parum ab intestino recto remotas, serpere ideoque interdum admodum notabilem longitudinem habere, sic, ut saepe difficillimum sit, totum ipsarum decursum detegere, idque sine incisione interdum nullo pacto fieri possit; has igitur posteriores non tam facile, ac illas, quae intestino recto sint propiores, viam sibi in id parare posse et in completam ani fistulam transire.

Deinde notandum est, externas ani fistulas, ut ex modo dictis facile intelligitur, nunc *post*, nunc *ante* intestinum rectum, nunc ad *alterutrum* ejus *latus*, serpere, alias vero *pluribus* in sedibus simul deprehendi; ergo eas pariter atque externas, simplices, duplices, triplices multiplicesve esse posse; tum illas, quae ante intestinum rectum serpunt, aequae ac internas easdemque anteriorem hujus intestini parietem occupantes, facile ad partes illic sitas, et nominatim ad vesicam urinariam, urethram, glandulam prostaticam vesiculasque seminales, et in feminis ad uterum ejusque vaginam, excurrere hasque partes devastare et ad sua negotia peragenda reddere inutiles.

C 2

Deni-

rio requiratur, ut intestinum pertusum sit, nec ne. Equidem existimo, hoc minime ad illam esse necessarium. Non possum enim intelligere, cur non possit fistula in interno et medio quasi cujusdam intestini recti parietis contextu, five substantia, locum obtinere, quin intestinum vere perruperit sibi que adeo viam, aut in ejus lumen, aut in partes adjacentes, ideoque extrinsecus, paraverit. Sed hanc sententiam, vel potius opinionem, non tam defendere volo, quam aliis viris me longe doctioribus et perspicacioribus, dijudicandam relinquere atque commendare.

Denique notandum est, has fistulas interdum adeo extensas esse, ut intestinum rectum, tum tela cellulosa, ipsi circumjecta omnique ideo adipe, tum communi suo velamento seu cute externa, *denudatum* reperiatur et conspectui horribili modo sese praebeat. Cujusmodi casus gravissimos HEISTERVS ait, se pluries observasse ³⁸⁾).

Addere liceat, ejusmodi fistulas, etiamsi plures adsint, quandoque non, nisi *unum* et *communem* habere exitum, alias vero *duo*, aut *plura*, immo subinde innumerabilia propemodum orificia habere, per quae ichorosam suam materiem effundunt ³⁹⁾).

Reliquae harum fistularum varietates iis sunt similes, quae in internis ani fistulis deprehendi solent.

§. XIX.

Postquam et internarum et externarum fistularum ani varias ac diversas proprietates exposuimus, non opus esse videtur, quaedam de iis differentiis, quae fistulis ani *perfectis* propriae sunt, adjicere, quum ex his, quae hactenus dicta sunt, satis possint intelligi. Itaque ulteriorem hujus rei explanationem brevitatis causa praetermittimus et ad tertium statim caput progredimur.

³⁸⁾ Vid. *Heister. Institut. chir.* P. II. Cap. CLXVIII. §. I.

³⁹⁾ Ejusmodi casum refert *Henr. Bassins in Observatt. anatomico-chirurgico-medie.* Hal. Magd. 1731. Obs. IX.

C A P V T. III.

De hujus morbi causa variisque ejus momentis.

§. XX.

Causae, vel potius momenta causalia hujus morbi, commodissime in *interna* et *externa* possunt distribui.

§. XXI.

Priora, quae in quibusdam ipsius corporis aegroti conditionibus cernuntur, rursus in *duo genera* possunt dividi, quorum unum *naturales*, alterum *praeternaturales* quasdam illius corporis conditiones complectitur.

Ad momenta *naturalia* refero peculiares illas partium hoc in morbo affectarum conditiones, quae ab ipsa natura constitutae sunt et multas ideo magnasque opportunitates homini adferunt, dico: declivem intestini recti situm; circumjectae telae cellulosae laxitatem; insignem adipis hisce in sedibus copiam et vasorum sanguiferorum egregiam multitudinem amplitudinemque; tum valvularum in venis haemorrhoidalibus defectum; porro faecum alvinarum in intestino recto commorationem eamque saepe admodum diutinam, ac denique humorum omnino, his in locis versantium, naturalem quandam perversitatem atque corruptionem. Omnibus enim hisce conditionibus, quamvis naturales sunt et corpori utiles, facile efficitur, ut in ani regione stases humorum et abscessus oriantur et ex his demum fistulae ani prodeant.

Ad

Ad momenta autem *alterius generis* haec fere referenda sunt: haereditaria, vel in vitae progressu exorta intestini recti et circumjectarum partium praeternaturalis laxitas, et praecipue vasorum haemorrhoidalium insignis teneritudo humorumque haec in vasa iusto major impetus — uno verbo, diathesis sic dicta haemorrhoidalis, nec non diathesis arthritica, quippe cum haemorrhoidali arctissimo vinculo conjuncta; tum etiam quorundam morborum v. c. modo nominatae arthritidis aut rheumatismi, ex aliis locis, ubi hactenus dominabantur, in intestinum rectum ejusque viciniam translationes; porro, gonorrhoea virulenta suppressa aut male curata; dysenteria alvique omnino profluvia eaque diuturna; obstructions viscerum imi ventris pertinaxque alvi retentio; sacci haemorrhoidales vetusti et in exulcerationem abeuntes, caries ossis sacri et coccygis etc.

§. XXII.

Veniamus nunc ad ea momenta causalia, quae *externorum* nomen merentur et vulgo *occasionalia* dici solent. Horum praecipua sunt: equitatio iusto diuturnior atque frequentior vehementiorque ⁴⁰⁾; graves clunium contusiones, ictu, lapsu, verberatione effectae; luxationes et fracturae ossis sacri atque coccygis; clysterum ac purgantium, imprimis drasticonum, nec non potionum calidarum abusus; partus difficiles et potissimum frequentiores; tandem illud vitium horribile, quod paederastiam vocant.

Nec praetereundum est, interdum etiam corpora aliena, e. g. frustula lignea ⁴¹⁾, ossa ⁴²⁾, aciculas, in intestinum rectum, quocunque demum modo,

⁴⁰⁾ „*Equites inprimis*, ait *Heislerus* (Lib. Part. et Cap. cit. §. IV.) huiusmodi noxas experiri solere in castris a frequenti et praesertim vehementiori equitatione, aestuante praesertim coelo instituta, manifestum est experientia illorum, qui castrensiu medicorum munere funguntur, ubi quamplurimos equites fistulis ani laborantes olim vidi.“

⁴¹⁾ A frustulo ligneo exortam esse ani fistulam, relatum legitur in libro, qui inscribitur: *Fünfzig praktische Cautelen für angehende Wundärzte*, von Joh. Chr. Jaeger.

⁴²⁾ Ab officulo deglutito et ad intestinum rectum delato, profectam ani fistulam esse, refert

modo, delata; nec non res peregrinas, in illo intestino aut in partibus vicinis praeter naturam generatas in primisque calculos, his in sedibus genitos⁴³⁾, nostro malo ansam praebere.

Postremo causis fistularum ani annumeranda quoque est abscessuum perinaei, et eorum omnino, qui in ani vicinitate reperiuntur, neglectio, aut mala eorum tractatio.

§. XXIII.

Sed ut propius ad veram nostri morbi causam exponendam accedamus, monendum est: omnes, quascunque adhuc protulimus, causas non, nisi remotiores esse nec verae legitimaeque causae titulum mereri. Siquidem nulla earum ita comparata est, ut, ipsa posita, noster morbus necessario exoriat. Itaque nunc ea momenta disquiramus, quae propiorum certe hujus aegritudinis causarum nomen jure sibi possint vindicare.

Atque haec sine ulla controversia posita sunt in abscessibus ulceribusque earum partium, quae fistularum hujus generis sedes sunt et quasi theatra. Namque, ut omnino nulla fistula exoriri, immo ne cogitari quidem, sine praegresso ulcere aut abscessu potest: ita etiam quaevis ani fistula ab alterutra harum causarum proficiscatur necesse est. Quocirca HEISTERVS recte ait:
„Prin-

refert *le Dran* in *ej. Observ. de Chirurgie*. Vol. V. Obs. 80. *Petit* exemplum narrat ani fistulae, ab osse gallinaceo exortae et, illo osse extracto, sine operatione perfanatae. Vid. *ej. Traité des maladies chirurg.* T. II. pag. 228.

⁴³⁾ Egomet anno praeterito duos calculos, eosque diversae admodum magnitudinis, ut ipsorum effigies (Vid. Tab. adjunct. Fig. 1. et 2) satis demonstrat, in completa ani fistula viri cujusdam inveni; et quidem uterque eorum in medio externi fistulae canalis, paullo supra sphincterem ani in lacuna quadam, callo obducta, reperiabatur. — Hos calculos illic fuisse genitos, idque admodum lente, nullum dubium est: quippe quum aeger pluribus jam abhinc annis ista fistula laborasset, licet per diu nihil fere doloris in loco illorum natali perferiret et non, nisi ultimis temporibus, et praesertim anno praeterito, circa externum fistulae orificium tumor quidam dolorificus et sessionem atque incessum aegri valde impediens, ac in alvo potissimum exoneranda multum ipsi doloris adferens, deprehenderetur.

Cete.

„*Principium five causa* hujus mali esse communiter solet venarum, per quas haemorrhoides transeunt, *exulceratio*, vel et abscessus quicumque alius juxta intestinum rectum, cum primis in copiosa pinguedine, quae hoc cingit, pronatus.“

Quod attinet causam proximam nostrae aegritudinis, ea sane, ut plurimorum aliorum morborum proxima causa, adeo retrusa et abdita est, ut minime audeam eam explicare. Itaque hanc rem aliis viris, ad naturae animalis, cum integrae, tum cum morbis conflictantis, mysteria patefacienda veluti natis, decernendam permitto.

Ceterum iste homo bona firmaque gaudet valetudine, asseverans, se nunquam, neque arthritide, neque luis venereae forma aliqua, fuisse affectum, ab anno tamen jamjam vitae suae vicesimo sexto haemorrhoidibus caecis vexatum esse.

Vtrum vero illi calculi fistulae ani dederint originem, an fistula ipsorum generationi praecesserit eorumque quodammodo fuerit causa, id profecto adhuc dubium est. — Et quoniam ejusmodi casus admodum sunt rari, et unus illorum calculorum notabilem sane habet magnitudinem, utrosque delineandos curavi. — Adjicere liceat, in *Schmückeri scriptis varii argumenti* similem observationem deprehendi. Vid. *Schmücker's verm. Schriften*. B. I. pag. 203.

C A P V T IV.

De hujus morbi diagnosi.

§. XXIV.

Fistulae ani explorandae et cognoscendae duplex constitui modus potest; alter *rationalis*, malique praesertim causas respiciens; alter *mechanicus* et ad chirurgum. qua talem, praecipue pertinens, quippe manu et idoneorum instrumentorum dextera ac solerti administratione potissimum peragendus.

§. XXV.

Ille hunc debet necessario praecedere, quia, non cognita et sublata mali causa, istud saepissime nullo pacto tolli potest. Et sicut omnino ulceribus fistulisque hoc proprium est, ut rarissime per se, nec ulla arte adhibita, sanescant: ita id quoque valet de ulceribus ac fistulis ani, si praesertim a malo quodam interno, lue venerea, arthritide, rheumatismo, scrophulis, scorbuto, haemorrhoidibus, profecta sint, et fortassis adhuc ab ejusmodi morbo pendeant.

§. XXVI.

Itaque ad aegrotum, fistula ani laborantem, arcessito tibi ante omnia enitendum est, ut expisceris, utrum ista affectio a morbo quodam *universali*

five interno, et a *quonam* manaverit, aut num forte in progressu mali ejusmodi morbus se ei adjunxerit.

Quod si igitur ista aegritudo a *lue venerea* e. g. profecta est: praeter supra (§. XIV.) allatas notas, macularum aliorumve symptomatum venerei generis, v. c. condylomatum ani, quae eundem characterem habere videantur, animadversio, aut praesentium hic illic, in faucibus maxime ac palato, ulcerum ejusdem indolis, aut hujusmodi blennorrhoeae, ac potissimum plurium simul praesentium phaenomenorum, quae inter luis venereae notas referri solent, observatio, certum te faciet de hac mali natura atque complicatione.

Ab *arthritide* autem ani fistulam profectam esse, certe cum ea conjunctam reperiri, conjicere omni jure poteris, si aegrotus semel jam, aut pluries arthritidis quadam specie laboravit aut adhuc aliqua ejus forma detinetur, aut si ipsius parentes, vel eorum saltem alteruter, isto morbo fuerunt affecti ac denique, si fistula autumnis ac vere, quippe ubi arthritis praecipue dominatur, pejorem assumit indolem aegrotumque vehementioribus vexat incommodis.

A *rheumatismo* ortum duxisse, aut certe cum hoc malo junctam deprehendi, colligere licet, si aeger ad affectiones rheumaticas valde proclivis est et forsan paullo ante, quam hoc in malum inciderat, earum aliqua afflictus fuit, aut causis ad illas producendas idoneis v. c. vehementi corporis, praesertim aestuantis, refrigerio, se exposuerat, aut magnae atque repentinae coeli mutationes ac tempestatis vicissitudines praecesserunt.

A *scrophulis* hoc nostrum malum pendere, praeter indicia, in superioribus (§. XIV.) jam notata, aetas infantilis, inflatae hic vel illic, praesertim in collo, glandulae lymphaticae, labium tumidum superius, rubentes ulcerantesque palpebrarum margines, cutis delicata ac splendens, tensum et inflatum abdomen, cachecticus corporis habitus etc. docebunt.

Cum *scorbuto* ani fistulam copulatam esse, tibi persuadebitur, si phaenomena illi morbo propria, ut gingivas laxas, tumidas, fungosas facileque fundentes

dentes sanguinem, foetidum oris halitum, dentes vacillantes, maculas lividas et sic dictas scorbuticas in artubus, proclivitatem in haemorrhagias, nec non ad animi defectiones, observaveris.

A morbo denique *haemorrhoidali* malum nostrum traxisse originem, aut certe cum ipso complicatum esse, neutiquam dubitare poteris, si, praeter varices in ani regione obvias, sic dicta molimina haemorrhoidalia adsunt, aut si ab aegrotante audieris, se olim haemorrhoidibus, ac praesertim coecis, affectum fuisse.

§. XXVII.

Sed quoniam etiam ab aliis causis internis malum nostrum proficisci, aut pendere potest, sequitur, immo necesse est, ut, si nullam earum, quas modo commemoravi, causarum, subesse reppereris, sedulo exquiras, num, et quaenam forte alia causa interna subsit. Quum autem harum causarum numerus adeo sit multiplex, ut vix iniri queat: luculentum est, nec posse hic illiusmodi complicationum signa denotari.

§. XXVIII.

Iam quod attinet diagnosin earum complicationum, quae ad *locales* potius, quam universales morbos spectant, ipsius expositio in sequentibus aptiorem locum inveniet.

§. XXIX.

Pergamus igitur ad alterum fistulae ani explorandae et cognoscendae modum, quem *mechanicum* jure meritoque dixisse videmur; quippe quum manu aptorumque instrumentorum recta administratione, maximam certe partem, ut jam monui, efficiatur. Et quoniam fistularum ani, qua vitiorum localium, tres constituimus formas praecipuas, unam *externam*, alteram *internam*, tertiam denique *perfectam*, sive completam: singularum harum diagnosin fistularum nunc persequamur.

§. XXX.

Ordiamur itaque a diagnosi fistulae ani *externae*, quum hujus formae cognitio in universum facillima sit.

Detegitur et agnoscitur haec fistulae ani forma quatuor potissimum modis, quorum primus est, si neque digito, in intestinum rectum immisso, foramen sive orificium quoddam in ipso potes animadvertere, neque specillum, in fistulae os introductum, demitti in intestinum rectum potest, nisi forte, contra omnes artis rationisque regulas, summam adhibes vim, sicque novum canalem, maximo aegri detrimento, efficis. Alter modus in eo consistit, si liquor, in fistulam injectus, non in intestinum rectum penetrat, ergo nec per anum exit, sed ex ipso fistulae orificio, in quod injectus erat, refluit. Tertius modus cernitur in hoc, si ex illo orificio nihil excrementorum alvi unquam exit, nec flatus ex eo exhalant. Quartus denique modus est, si nihil humoris purulenti aut saniosi cum alvi excrementis commixtum reperitur. Nec omittendum est, aegrotantem ab illo dolore in intestino recto vacuum esse, qui internam completamque ani fistulam comitari solet.

Quas modo protuli hanc fistulae ani formam detegendi et cognoscendi rationes, eae quidem spectant praecipue ad ejus praesentiam animadvertendam, neque vero ad detegendam variam ejus naturam ac indolem. Hujus igitur rei explorandae causa, vel, ut dicam quemadmodum sentio, variorum sinuum, quos ejusmodi fistula forte habet, expiscandorum ergo, aptissima solertissimaque varii generis ac materiae specillorum administratione opus est; siquidem nunc argenteis aliisque metallicis, nunc ex osse sepiae paratis, jam crassioribus, jam tenuioribus specillis ad finem perveniri optime tutissimeque potest. Sicut enim interna anifistula varios et subinde admodum flexuosos habet sinus, eosdemque variae amplitudinis et capacitatis: ita etiam externa interdum fistula valde mirabiles sinus atque maeandros ostendit, adeo, ut nonnumquam difficillimum sit, illos penitus invenire atque cognoscere. Quapropter haud raro necesse est, ut unus pluresve sinus incidantur; quippe quo facto, plerumque omnium facillime optimeque illorum sinuum varia directio, totusque omnino fistulae decursus perspicui et cognosci potest.

Sunt quidem auctores, qui, praeunte FOVBERTO, hanc fistulae ani formam negant, putantes, semper simul intestinum rectum pertusum esse. At experientia ratioque clamant: istos scriptores gravissimo in errore versari; id quod nemini sane poterit esse dubium. Quidni enim abscessus in loco, ab intestino recto paullo remotiori, existere possit indeque exorta fistula ejusmodi viam et directionem sumere, ut ipsius meatus illud neutiquam attingat. Ergo plane rejicienda est FOVBERTI sententia, quippe naturae rei plane repugnans ⁴⁴⁾).

§. XXXI.

Interna ani fistula detegitur cognosciturque his fere modis. Digito, in intestinum rectum immisso, apertura quaedam in illo animadvertitur, nisi forte fistula nimis alte locata est, quam ut attingi digito possit. Aegrotans porro dolorem in isto intestino saepius persentit, praesertim cum alvum exonerat ejusque excrementa paullo sunt duriora; aut cum aeger suum corpus vehementius agitavit, vel justo plus potionum spirituosarum assumpsit. Materia etiam purulenta, nec raro simul quidquam sanguinis, cum alvi faecibus ejicitur, si praesertim alvi evacuatio non sine magna virium contentione effici potest. Accedit, quod hic vel ille perinaei locus, aut locus aliquis pone anum, saepe hac in fistula lividus tumidusve observatur ac, digito tactus, majorem minoremve dolorem excitat ⁴⁵⁾).

Cunctis autem his rebus non, nisi hoc cognosci potest, ejusmodi ani fistulae formam adesse, neque vero, quomodo comparata sit et num plures, quotque habeat sinus, et utrum hi rectam, an obliquam tortuosamve viam sequantur. Itaque operatione tantum per incisionem instituenda, universa
hujus

⁴⁴⁾ Plura contra perversam hanc sententiam protulit *Richter*. Vid. L. et T. cit. §. 510. Miror autem, eam a *Sabatiero* (L. et T. cit. pag. 190.) defendi.

⁴⁵⁾ Haec duo tamen signa posteriora tum solummodo obtinent, quum fistula orificio intestini recti h. e. ano, satis propinqua, certe non valde ab eo remota est. Nam in alte positis fistulis vix unquam reperiuntur.

hujus mali natura mechanica cognosci quibusdam in casibus ratione aliqua potest ⁴⁶⁾).

§. XXXII.

Nunc devenimus ad proferenda ea signa, quibus cognosci *perfecta* ani fistula potest. Sunt autem fere haec: Praeterquam quod aut in perinaeo, aut pone anum, aut in aliqua clunium sede ⁴⁷⁾, apertura quaedam conspicitur, etiam digito in intestinum rectum immisso, aperturam quandam eamque plerumque duritie aliqua circumdatam, observare licet. Deinde fluida per orificium externum injecta, ex ano efflunt. Porro liquores, in anum ipsum immissi, ex orificio fistulae externo rursus emanant. Tum ex hoc eodem orificio non solum alvi excrementa, verum quoque flatus, et interdum adeo lumbrici ⁴⁸⁾, egrediuntur. Praeterea specillum in hocce orificium demissum, si ceterum canalis ad intestinum rectum tendentis, amplitudini satis accommodatum est, et hic non nimis est tortuosus, in illud facili saepius negotio introduci potest digitoque alterius manus in id conjectum immediate, vel sine ullius rei interventu tangi. Denique, dolorem quoque aeger, praesertim alvum exonerans, in hoc vel illo intestini recti loco sentit. Postremo ex intestino recto subinde materies purulenta, cum alvinis faecibus commista, exit.

Sed quoniam interdum et externum et internum ani fistulae orificium mire angustum est, tum varii saepe sunt hujus fistulae canales iique admodum flexuosi, sic, ut neque in externum orificium injecti liquores in intestinum, neque in id injecti humores in illud transgredi facile queant: intelligi debet, quam difficilis interdum ad explorandum sit *perfecta* ani fistula.

§. XXXIII.

⁴⁶⁾ Qui plura de varia harum fistularum natura ejusque cognoscendae modis scire cupit, adeat *Richterum* in Op. et Tom. cit. §. 513—517.

⁴⁷⁾ *Schmuckerus* commemorat casum ani fistulae, cujus canalus aliquis novem pollices per nates pertineret.

⁴⁸⁾ Vid. *Heister.* in Op. et Part. et Cap. cit. §. I. pag. 1055.

Expositis variis, praecipuas, et eas quidem *simplices*, fistularum ani formas detegendi modis: consequens est, ut, quomodo cognosci illae possint, quae cum *aliis* vitiis iisdemque localibus, conjunctae sunt, paucis praecipiam.

Possunt autem fistulae ani cum *fistula vesicae urinariae* vel *urethrae*, cum *abscessu* aut *fistula vaginae uteri*, vel *uteri ipsius*, porro, cum *abscessu* aut *fistula glandulae prostaticae*, ac denique cum *carie ossis sacri*, vel *coccygis*, vel *ischii* copulatae esse. Iam, quibus rationibus hae fistularum ani formae, vel potius complicationes erui ac detegi possint, videamus.

Quod si fistula ani cum *fistula vesicae urinariae*, vel *bulbi urethrae* conjuncta est, tunc non solum saepe urina ex ano exit, verum quoque alvinae faeces subinde in vesicam urethramve transeunt unaque ideo cum urina per urethram eliminantur ⁴⁹⁾; sicut etiam in ejusmodi casibus subinde flatus ex urethra prodeunt. Haec fere praecipua sunt harum complicationum indicia.

Sin autem noster morbus cum *fistula vaginae uteri*, vel *uteri ipsius* ⁵⁰⁾ conjunctus est, tunc ex vulva non faeces solum alvinae, sed flatus etiam saepius, et subinde quoque lumbrici, exeunt.

Si ani fistula cum *abscessu*, *ulcere* aut *fistula glandulae prostaticae* copulata reperitur, perdifficile sane id cognitu est.

Si

⁴⁹⁾ Interdum tamen fit, ut, licet alvinae faeces in vesicam abeant, nihil tamen urinae in intestinum rectum transeat. Cujusmodi casus a Morandio. (*Vermischte chirurg. Schriften. Aus dem Französischen. Nebst einer Vorrede von D. E. Platner. pag. 315*) enarratur. Ratio autem hujus phaenomeni cernebatur in eo, quod canalis fistulae ex intestino recto in vesicam abiens, declivi via procedebat.

⁵⁰⁾ Ejusmodi casus mentio fit in *Heelkundige Mengelstoffen* door G. J. van Wy, Twede Deel. Twede Stuck. Te Amsterdam 1789.

Si denique nostrum malum cum *carie vicinorum ossium*, ossis sacri, coccygis, ischii, conjunctum est, cognoscitur haec copulatio partim specilli usu ⁵¹⁾, partim dolore quodam obtuso, quem aeger in illis sedibus percipit, tum livore quodam, aut rubore praeternaturali extrinsecus observando, nec non odoris, quem effluens materies fundit, intolerabili foeditate.

Haec hactenus de hoc genere complicationum, harumque notis.

§. XXXIV.

Restat, ut pauca dicantur de aegri situ, ad fistulae ani statum omnem explorandum maxime opportuno, et de aliis quibusdam momentis ad hanc rem necessariis.

§. XXXV.

Non unus semper idemque aegri situs ad fistulae ani explorationem accommodatissimus est, sed nunc hic, nunc alius praeferendus eligendusque, prout nimirum fistula vel has, vel illas sedes occupat ejusque canaliculi huc illucve repunt. Nam quemadmodum specillorum varietate, varioque ipsorum usu et administratione, sic et vario corporis situ variisque ejus inflexionibus fistulae ani exploratio, et, si forte plures habet canales, horum singulorum itineris et rationis detectio cognitioque, mirifice adjuvatur ⁵²⁾.

Atta-

⁵¹⁾ Signa cariei, specilli usu inveniendae, praetereo, quum satis sint cognita et jam a *Celfo* notata; quippe qui ait: „Id quoque disci potest, in osse vitium sit, nec ne: et, si jam eo fistula penetravit, quatenus nocuerit. Nam, si molle est, quod ultimo specillo contingitur, intra carnem adhuc vitium est: si magis id renititur, ad os ventum est. Ibi deinde si dilabitur specillum, nondum caries est: si non dilabitur sede, qua innititur, caries quidem, verum adhuc levis est: si inaequale quoque et asperum subest, vehementius os exesum est. Vid. *Cels. de Medicina*. Lib. V. Cap. 12.

⁵²⁾ Supra oblitus sum admonere, in universum specilla paullo pleniora tenuioribus praeferenda esse. Nimis enim tenuia facillime se sinunt facile inflecti, sic, ut ipsorum

Attamen in universum, et mea quidem sententia, omnium commodissimus aptissimusque ad ani fistulas manu instrumentisque rite explorandas *lateralis* videtur aegri situs esse, et talis quidem, ut ille adductis paullulum cruribus porrectisque adeo natibus, lecto suo, aut alio stragulo molliori, certe non admodum duro ac renitente, decumbat ⁵³⁾ sicque mali quasi inspiciendi explorandique sedem ac provinciam chirurgi oculis actionibusque suscipiendis, satis praebeat commodam. Hic porro situs eam ob causam, ut facile intelligitur, omnium convenientissimus habendus est, quia partes, quae mali sedem constituunt, in eo paullo sunt laxiores, ideoque fistulae explorationem vix ullo modo impediunt ⁵⁴⁾. Quod longe secus est in illo situ, quem alii ⁵⁵⁾ proponunt quique ita comparatus est, ut stet aegrotus corpusque suum super mensam, aut aliud quoddam instrumentum paullo elatius inclinet: siquidem hoc in situ clunium musculi aliaeque partes adjacentes nimis tensae sunt, ideoque liberam specillorum adhibitionem magis minusve prohibent.

Sed quaedam adhuc aliae res et artificia mihi exponenda sunt, ad fistulae ani explorationem spectantia.

Et

rum ministerio non possis tuum finem obtinere; ut taceam, ejusmodi specillis facile novos canales posse produci. Ob eamque causam metallica specilla, quippe magis renitentia, aliis praeferenda videntur.

⁵³⁾ Audias, quae *Platnerus* de situ ad omnem omnino fistulam explorandam apto profert: „Necesse vero est, „ait vir magnus,“ ut, si fistula intra adipem carnesque fertur, omnes musculi, qui juxta sunt, quiescant; qui, si agunt, sinus premunt et prohibent, quo minus in hos specillum compelli possit. Quia etiam saepe in tortuosis varii flexus reperiuntur, quos chirurgus non omnes protinus specillo persequi atque invenire potest, necesse est, ut, dum hoc demittitur, aeger aliter atque aliter collocetur.“ Vid. Op. cit. §. 945.

⁵⁴⁾ Debet autem aeger, ut facile perspicitur, eo latere decumbere, quod loco affecto est contrarium.

⁵⁵⁾ V. c. *Ebermaier*. Vid. ej. *Taschenbuch der Chirurgie* etc. B. 2. *Zweyte umgearbeitete u. verb. Aufl.* 1811. pag. 824.

Et primo quidem praecipendum est, ut chirurgus, fistulae ani naturam investigaturus, prospiciat, ut, antequam mali exploratio instituatur, cum intestinum rectum, tum vero etiam vesica urinaria, a suis excrementis liberetur. His etenim non factis, non satis expedita via est, ad universi fistulae decursus indagacionem rite peragendam.

Vesica igitur urinaria intestinoque recto a suis excrementis purgatis atque aegroto in descripto situ collocato, chirurgi minister diducat clunes, ut specillum in externum fistulae orificium introduci satis commode possit. Quo facto illum jubeat, a suo opere desistere, et specillum sensim sensimque, et satis quidem leniter, ulterius promoveat. Simul atque specillum sua quasi sponte profunde satis in fistulam est ingressum, tunc digitum indicem manus alterius, eumque oleo illitum, in intestinum rectum intromittat; id quod eo consilio fieri debet et hanc habet utilitatem, ut cognoscas, an fistula perfecta sit, nec ne. Quod si enim est superius, fistulaeque canalis recta, aut certe non admodum tortuosa via sursum tendit: specillum in intestinum rectum, nunc altiori, nunc profundiori loco ingressum, digiti ope persenties, adeo, ut nullum tibi possit esse dubium, perfecta fistula aegrotum laborare. Sin autem forte accadat, ut, vel omni adhibita solertia ac sedulitate, non inferi specillum in intestinum rectum queat: demisso in anum digito, saltem judicare poteris, an fistulae canalis longiori spatio ab intestino procedat, an in ipsius tantum vicinia decurrat. Etenim si longius ab intestino recto procedit fistulae canalis, in quem specillum intromiseris, id vix ullo modo persentisces; ex quo concludere jure poteris, aegrotum imperfecta tantum ani fistula laborare ⁵⁶).

Sed probe tenendum est, non prius digitum in intestinum inferendum esse, quam specillum, quam profundissime fieri potuerit, in fistulam insertum sit

⁵⁶) Interdum tamen fit, ut, etiamsi specillum nullo pacto introduci in intestinum rectum possit, tamen perfecta aeger ani fistula detineatur, quando scilicet princeps fistulae canalis non proxime, sed alius cujusdam canalis et forte admodum exigui, lateralisque dicti, interventu, cum praeternaturali intestini recti orificio cohaeret.

fit. Etenim prius immisso digito, aut eo una inserto cum specillo, fistulae canalis facile comprimitur, sic, ut specilli imissio hinc valde impediatur; ut recte monet praestantissimus RICHTERVS ⁵⁷⁾).

Quoniam autem fistulae ani extrinsecus subinde perplura offerunt orificia: in horum quodvis specillum aliquod inferendum est et huc illuc versandum, ut ad finem pervenias, h. e. ut expisceris, quamnam habeant varii fistulae canales directionem, quisnam ipsorum princeps sit et cum praeternaturali intestini recti foramine (posito, fistulam esse perfectam), cohaereat. Atque hoc eodem consilio, si forsan hisce artificiis tibi non contigerit, istam rem eruere, ad injectiones confugiendum erit, et in singula quaeque illa orificia humor quidam commodus siphonis ope immittendus.

Haec sufficiant de adhibendis variis artificiis, ad fistularum ani decursum detegendum idoneis.

⁵⁷⁾ Op. et Tom. cit. §. 468. pag. 416.

C A P V T V.

De variis nostri morbi eventibus ejusque prognosi.

§. XXXVI.

Ani fistulas mala permolesta esse taediique plena, nemo poterit dubitare, et, nisi aptis tractentur auxiliis, etiam si forte e genere leviorum sint, per saepe admodum gravia et periculosa mala ipsas subsequuntur. Nam, si v. c. ani levatores exesi ac destructi sunt ideoque ad officia sua peragenda redditi inepti: non solum alvi excretio, verum etiam excretio urinae, et in viris etiam ejaculatio seminis magis minusve impediuntur; quippe quum muscoli commemorati ad haec negotia conferant ⁵⁸). Sin vero ani sphincteres admodum laesi sunt atque destructi, alvi incontinentia, odiosissimum illud vitium, inde exoritur.

Et quum subinde, licet paullo rarius, ani fistulae anteriorem intestini recti parietem occupent, immo in viris ad vesicam urinariam, imprimisque
ejus

⁵⁸) Vid. Bernh. Siegf. Albin. *Historia musculorum hominis*. Lugd. Batav. 1734. Cap. XCIV. pag. 333. Illustr. Rosenmülleri *Handbuch der Anatomie*. Leipz. 1808. pag. 169.

ejus cervicem, tum ad vesiculas seminales et glandulam prostaticam, in foeminis vero ad vaginam uteri utrumque ipsum, excurrant: intelligitur, quot quantaque incommoda in ejusmodi casibus se possint efferre.

Quod attinet eas fistulas, quae posteriorem intestini recti parietem ejusque viciniam obsident, quum haud adeo raro ad os sacrum, coccygis atque ischii, nec non subinde vel ad femoris usque articulum ⁵⁹), extendantur: perspicitur, tunc mala omnium gravissima persaepeque plane insanabilia, v. e. claudicationem sempiternam, cariem dictorum ossium et e. inde proficisci.

Quid? quod subinde ani fistulae, praesertim ejusmodi, quarum modo fecimus mentionem, nec non aliae quaedam eaeque insignem materiae copiam fundentes, tum denique admodum diuturnae, tabem, mortemque ipsam, producant.

§. XXXVII.

De cetero notandum est, complicatas ani fistulas simplicibus, perfectas imperfectis, internas, easque anteriorem praesertim intestini recti parietem occupantes externis, inveteratas recentibus, in senibus et exhaustis omnino hominibus exortas his, quae in juvenilibus ac robustis corporibus obtineant, univse ac ceteris omnibus paribus, longe esse periculosiores; tum amplas seu late patentes et insigni cuniculorum orificiorumque copia instructas, plus discriminis, quam exiguas parvulasque, nec, nisi unum canalem atque orificium habentes, inferre.

§. XXXVIII.

Non praetermitti tamen debet, quasdam ani fistulas easque potissimum externas parvulasque per diu, immo nonnunquam per omnem vitam, sine notabili molestia perferri, quin interdum, si praesertim eis se natura adsueverit,

⁵⁹) *Aegineta* jam fistulas ani, ad femoris articulum excurrentes, sicut eas, quae cervicem vesicae urinariae infestant, mala desperata pronuntiavit. Vid. ej. *Opus de re medica*. Lib. VI. Cap. 78.

rit, fonticuli instar artificialis, contra alios morbos, eosque multo graviores, homines, ipsis affectos, defendere ideoque ratione aliqua esse salutare^o).

^o) Vid. *Heister. Op.*, Tom. et Cap. cit. §. V. pag. 1059. Conf. §. II. pag. 1056. ubi ait: „Quaedam illarum (fistularum) *parvae* et *parum molestae* sunt, atque in *magnam usque senectutem sine insigni incommodo*, ut nonnulla exempla mihi nota sunt, geruntur.“ Et paullo post addit: „Virum novi, qui *aperta fistula valebat*, ea *vero consolidata*, *podagra* *mox aegrotabat*, eaque *denuo aperta*, iterum *valebat*; hocque ita aliquoties factum est.“ — Hanc igitur fistulam complicatam fuisse, et quidem cum arthritide, ex dictis elucet.

C A P V T. VI.

De fistulae ani curatione.

§. XXXIX.

Venio nunc ad proponenda explicandaque varia illa auxilia, quibus tolli gravissimum hoc malum odiosissimumque possit.

Sunt autem illa partim *medica*, partim *chirurgica*. Quandoquidem istud malum nunc a causa interna proficiscitur, certe cum morbo universali sive interno arcte cohaeret; nunc vero locale solummodo vitium est, et in praeternaturali ideo mechanicarum rationum partium afflictarum immutatione potissimum cernitur.

§. XL.

Superius auxiliorum genus, quum ad medicum potius, quam ad chirurgum, qua talem, pertineat: ab ejus expositione facile abstinebo; tum, quia, ut modo significavi, ista expositio hic non mei est officii; tum vero etiam, quia, si illud auxiliorum genus, in complicatis scilicet potissimum ani fistulis usurpandum, tradere vellem, compluribus morbis, iisque genere ac natura

tura diversissimis, medendi rationes mihi essent explicandae. Quae quidem res quam esset longa, quamque libelli academici limites superans, unusquisque videt. Itaque ea duntaxat exponam hic auxilia, quae ad chirurgum proprie spectant, et quae ad operationes sic dictas manuales unice fere se referunt.

§. XLI.

Priusquam autem rem aggredior, necessarium duco, artis tirones admonere, immo iis inculcare: non cuilibet statim indiscriminatimque ani fistulae operationem aliquam chirurgicam adhibendam esse, sed, antequam ad eam accedas, sedulo considerandum, cujus generis sit atque naturae, et a quam causa, interna an externa, manaverit. Etenim, si ab interna causa malum profectum est, certe ab ejusmodi causa sustentatur: vix unquam, nisi antea illam removeris, tibi continget, operatione quadam chirurgica aegroto reddere salutem. Siquidem, ut supra (§. XII.) demonstravi, aut ipsum hocce malum post brevius longiusve tempus recidet, aut aliud quoddam malum, idque fortassis illo longe gravius, exorietur. Nam, ut hoc tantum utar, experientia satis comprobatum est, sublatam operatione aliqua chirurgica fistulam ani phthisin pulmonalem haud raro solere consequi ⁶¹⁾. Sed vero multos etiam alios morbos fistulas ani chirurgica arte sublatas, cum praesertim a causa interna manaverint, consequi posse, facile intelligitur. Velut RICHTERVS refert ⁶²⁾, virum quendam, post ani fistulam operatione quadam chirurgica amolitam, affectum fuisse amaurosi. Alius, referente HEISTERO (vid. annot. 68.), podagra semper affligebatur, quotiescunque fistula consanuerat. Taceo multos alios

⁶¹⁾ Vid. *Journal de Medecine*. Tom. 54. *Rich. Morton. Op. med.* Lugd. Batav. 1737. pag. 109. *Pouteau Oeuvres posthum.* Tom. III. Notandum tamen est, hoc in iis tantum hominibus fieri, qui proclivitate ad phthisin pulmonalem teneantur. Quamquam haud negandum est, si fistula ani per longum temporis spatium protrahatur, eique canales forte per plures et satis ampli sint, tunc, propter magnam humoris jacturam, propensionem ad phthisin pulmonalem, aut hunc morbum ipsum, produci demum posse.

⁶²⁾ *Op. et. Part. cit.* §. 472.

alios casus ejusdem generis. Quae quum ita sint, luculenter apparet, his tantum ani fistulis chirurgiam statim et sine ulla dubitatione adhibendam esse, quae a nulla pendeant causa interna ideoque non, nisi vitia sint localia.

§. XLII.

Interim monendum est, et hujus generis quasdam esse fistulae ani formas, quibus non sine maxima cautione, quin subinde vix ullo pacto, chirurgiam quandam adhiberi liceat.

Vna et praecipua quidem harum formarum ad eas ani fistulas spectat, quarum orificium internum tam alte positum est, ut digito explorante nullo modo attingi queat ⁶³).

Altera istarum formarum ad illas ani fistulas pertinet, quae ex magnis faccis sic dictis haemorrhoidalibus exulceratis profectae sunt ⁶⁴).

Similiter in senibus et omnino valde infirmatis hominibus, non sine summa cautione atque prudentia fistula ani operatione quadam manuali tollenda est ⁶⁵).

Idem valet de fistulis ani gravidarum, quippe in quibus MAURICAEVS ⁶⁶) abortum, mortemque ipsam, ab ejusmodi operatione extitisse narrat.

Deni-

⁶³) Etenim si ejusmodi fistulas incisione tollere studes, ingens semper periculum, ob largissimam sanguinis profusionem, hinc facile consecuturam, extimescendum est; siquidem in altioribus intestini recti sedibus magna vasa sanguifera reperiuntur. Vid. *Platner*. Lib. cit. §. 1002. *Heister*. Op. et Part. cit. Cap. CLXVIII §. V. *Saviard Obff. chir.* Obs. 49. *Palsin. Opp. chir.* Cap. XX. *Garengeot. Opp. chir.* Cap. de fistula ani.

⁶⁴) Nam si hujusmodi fistulae inciduntur, etiam subinde magna sanguinis profusio existere potest.

⁶⁵) Aegram debilem altero a sectione die mortuam esse, *Saviardus* (Lib. cit. Obs. 50.) refert.

⁶⁶) *Observat. sur les maladies des femmes grosses.* Obs. 678.

Denique monendum est, neutiquam suscipiendam esse operationem quandam chirurgicam, ad ani fistulam tollendam spectantem, quando nodi saccive haemorrhoidales inflammatione correpti sint, aut fistula omnino in statu inflammatorio deprehendatur, aut aegrotus moliminibus haemorrhoidalibus vexetur.

Nec omittendum, etiam inveteratas ani fistulas et in alteram quasi naturam conversas non, nisi maxima cum cautione, chirurgia aliqua debere profligari ⁶⁷⁾.

§. XLIII.

Quum, quas hactenus exposui, varias cautiones pristinorum temporum chirurgi non respexerint, factum est, ut, quippe infaustum operationis exitum non verae ac legitimae causae, sed adhibitae potius operationis methodo attribuentes, alios atque alios operandi modos apparatusque huc spectantes, invenerint. Quapropter non mirum est, doctrinam de chirurgica fistulae ani tractatione tam difficilem esse atque intricatam.

§. XLIV.

Iam quaeritur, quid sentiendum sit de sic dicta aegri ad operationem praeparatione. Respondeo, facile posse intelligi, in ceterum sanis ac robustis hominibus, tum quoque in recenti ac simplici ani fistula, illam plane supervacaneam esse et, quae olim usitata esset et in laxantium potissimum venaeque sectionis usu confisteret, non tam praeparationis correctionisque aegroti nomen, sed potius corruptionis, meruisse.

At, si fistula ani cum malo universali conjuncta est, tunc optimam profecto aegri praeparationem illius mali efficit amotio.

Ceterum scire expedit, aegrotis aetate jam valde profectis omninoque virium imbecillitate laborantibus, rerum, egregia nutriendi vi praeditarum et con-

⁶⁷⁾ Richter. Lib. et Tom. cit, §. 472. Blume Diss. cit. §. 2. pag. 3.

concoctu simul faciliū, nec non medicaminum sic dictorum roborantium usum, convenientissimum esse: utpote quo non solum ad operationem feliciter superandam reddantur idonei, verum etiam contra mala varii generis, post perpeſſam operationem alioquin facile irruentia, satis defendantur.

§. XLV.

His praemissis, ad operationem ipsam, adversus hoc malum valentem, exponendam, age, progrediamur.

Quum autem varii istius operationis modi reperiantur, et complures simul apparatus ad varios hosce modos rite peragendos inventi sint et excogitati: per singula nobis est eundem ideoque cum diversi illi operationis modi, una cum variis, quibus perficiuntur, apparatus, quam brevissime fieri poterit, describendi erunt, tum vero etiam docere debebimus, quibusnam ani fistulae formis haec vel illa operationis ratio maxime sit accommodata. — At hic nobis sane, quippe dicendorum multitudine atque implicatione pene oppressis, exclamandum est: unde ordiendum, ubi desinendum! Periclitemur tamen, an futurum sit, ut hanc materiem satis dilucide expediamus. Quod si id mihi non contigerit, partim rei difficultati docti aequique censores tribuent, partim nostrarum virium temporisque, ad hunc libellum elaborandum concessi nobis exiguitati, spero, condonabunt.

§. XLVI.

Constituo, consentientibus aliis hoc de argumento scriptoribus, quatuor fistulae ani chirurgica arte tractandae modos; quorum unus in *compressione*, alter in *ligatura*, tertius in *incisione*, quartus denique in *extirpatione* positus est. Atque hunc postremum modum rursus dividere liceat in extirpationem *mechanicam*, aut proprie sic dictam, et extirpationem *chemicam*, i. e. *cauterio*, sive *actuali*, sive *potentiali*, ut dicitur, efficiendam.

§. XLVII.

Ordiamur ab eo operationis modo, qui fit per *compressionem*. Hanc ani fistulae curandae rationem, quae satis apta vinctura, eademque in omnia illius

parietum ut ita dicam, puncta aequali modo agente, efficitur, paucis tantum hujus morbi formis, scilicet superficialibus inprimisque externis fistulis, tum admodum parvis ac brevibus et valde exiguo callo obductis, porro recta via, certe non admodum tortuosa, procedentibus, felici cum successu adhiberi posse, facile intelligitur. Qua de causa nec mirandum est, hanc fistulae ani tractandae rationem a paucissimis tantum hujus morbi scriptoribus commendatam reperiri, et a plerisque omnibus ne verbulo quidem attingi⁶⁸⁾. Immo sunt auctores, qui in ea versentur opinione, in fistula ani hoc curationis genus minime habere locum⁶⁹⁾. Attamen sub conditionibus modo memoratis non prorsus contemnenda videtur, sed potius graviter commendanda. Siquidem partim vix ullo cum dolore conjuncta est, partim vero plane nullum aegroto timorem terroremque adfert et, quod caput rei est, suo insuper fini, teste experientia, saepenumero respondet. Namque, ut unum modo exemplum proferam, PALLASIVS narrat⁷⁰⁾: se vidisse, externam ani fistulam sola ipsius compressione, eaque ab utero gravido effecta, persanata fuisse. Prorsus autem supervacaneum foret, si hujus methodi adhibendae rationem vellem exponere, quum ea ne artis quidem tironibus obscura esse possit.

§. XLVIII.

Pergamus ad alteram curandae ani fistulae methodum chirurgicam, *ligaturam* dico.

Hanc methodum ab antiquissimis jamjam temporibus in usu fuisse, ex scripto de *fistula ani* illius auctoris, qui HIPPOCRATIS nomine celebrari solet⁷¹⁾, satis apparet. Ea autem tanti est momenti atque ponderis, ut adhuc
valde

⁶⁸⁾ Ita, v. c. B. G. Schregerus in suo libro: *Grundriss der chirurgischen Operationen*. Fürth 1806. nullam ejus fecit mentionem.

⁶⁹⁾ Inter hos referendus est Bellius. Vid. ej. *Lehrbegriff der Wundarzneykunst*. B. 2. pag. 311.

⁷⁰⁾ Pallas *Chirurgie*. pag 620.

⁷¹⁾ Hippocr. *Opp.* Ed. Foesii. Francof. 1695. T. I. *De fistulis ani*. Etiam Celsus eam

valde disceptetur, utrum ipsa, an illa operandi ratio, quae per *incisionem* fit, principatum obtineat. At non dubitamus contendere, nunc hanc, nunc illam methodum praeferendam esse.

Dicamus igitur ante omnia, quando ligatura praecipue adhibenda sit et utilem, immo utilissimam, sese ostendat.

§. XLIX.

Hic operationis modus praecipue *commendandus videtur sub hisce fere conditionibus.*

a) si aeger incisionem horret, quandoquidem ligatura recte instituta parum admodum doloris, certe longe minus, *quam incisio, adfert;*

b) si internum fistulae orificium tam alte positum est, ut digito non possit attingi, quippe quum sanguinis profusio, quae ab incisione adeo per-
timescenda est, a ligatura vix unquam, et, ut gravissimi quidam aucto-
res *contendunt, plane non metuenda sit;*

c) si aeger admodum infirmus est et cachectica utitur corporis constitutione, quippe quibus in casibus vel levissima haemorrhagia in magnum discrimen eum facile *posset conjicere;*

d)

eam commemorat, et hisce quidem verbis describit: „In has (fistulas ani) demisso specillo, ad ultimum ejus caput incidi cutis debet: dein novo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam ejus partem, ob id ipsum perforatam, conjectum sit. Ibi linum apprehendendum ligandumque cum altero capite est, ut laxa cutem, quae super fistulam est, teneat. Idque linum debet esse crudum, et duplex triplexve, sic tortum, ut unitas in eo facta sit. Interim autem licet negotia agere, ambulare, lavare, cibum capere, perinde atque sanissimo. Tantummodo id linum bis in die, salvo nodo, ducendum est sic, ut subeat fistulam pars, quae superior fuit. Neque committendum est, ut id linum putrescat; sed tertio quoque die nodus resolvendus est, et ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque veteri, id in fistula cum simili nodo relinquendum. Sic enim id paullatim cutem, quae supra fistulam est, incidit: simulque et id sanescit, quod a lino relictum est; et id, quod ab eo mordetur, inciditur. Haec ratio curationis longa, sed sine dolore est.“ Vid. *A. C. Celsi de Medicina. Lib. VII. Cap. 4.*

d) si nodis saccisque haemorrhoidalibus laborat, propterea quod ejusmodi in casu largissimam periculosissimamque haemorrhagiam incisio admodum facile producere potest.

Praeterea ligatura haec etiam habet *commoda*:

- a) Non quotidianam exposcit deligationem, id quod interdum summi momenti est, quando nimirum chirurgus in loco, ab eo, ubi degit aeger, paullo remotiori, vitam agit.
- b) Alvi dejectio fistulae, hoc modo curatae, neutiquam adeo inimica est, quam ei esse solet, si incisione hoc remove malum conatus es.
- c) Aegrotus cui ligatura adhibita est, non adeo strictam accuratamque vitae rationem observare coactus est, quam qui incisionem est perpeffus.

§. L.

Nihilo tamen minus haec antiquissima, et multis sane nominibus valde commendanda fistulae ani curandae ratio quovis fere tempore gravissimos habuit adversarios, inter quos olim PAVLVM AEGINETAM ⁷²⁾ atque ALBVCASIN ⁷³⁾, recentiori autem tempore SOLINGENIVM ⁷⁴⁾, tum PYRMANNVM ⁷⁵⁾, GARENGEOTIVM et ipsum HEISTERVM ⁷⁶⁾ eminuisse, nemini hujus doctrinae historiae satis gnaro ignotum esse potest. Quapropter haec curandi methodus per diu quasi oppressa jacuit. Tandem vero FOVBERTVS ⁷⁷⁾ atque CAMPERVS ⁷⁸⁾ eam

⁷²⁾ *Paul. Aeginet. Opp. Lib. VI. Cap. 78.*

⁷³⁾ *De chirurgia Libb. Basil. 1541. Lib. III.*

⁷⁴⁾ *Solingen Manuale Operation der Chirurgie.*

⁷⁵⁾ *Lorbeerkrantz der Wundarzney. Frkf. 1691.*

⁷⁶⁾ *Op. et Part. cit. Cap. CLXVIII. §. XVII.*

⁷⁷⁾ *Mémoires de l'Académie de Chirurgie. Tom. III.*

⁷⁸⁾ *Ueber die Fisteln und Vorfälle des Afters. Leipzig 1781.*

eam ex tenebris in lucem veluti rursus protraxerunt; BLANCIUS ⁷⁹⁾ autem, GYCKENBERGERVS ⁸⁰⁾, RICHTERVS ⁸¹⁾, imprimisque IOAN. GEORG BERNDORF-FIVS ⁸²⁾, plenissimam ipsi suam auctoritatem reddiderunt, immo, hanc adhuc cumularunt.

§. LI.

Vniversum autem hocce artificium eo spectat, ut partes, fistulae canalem continentes, apto ligamine adhibito et sensim magis adstricto, paullatim paullatimque separentur atque sic fistula, aequae ac operatione per incisionem fieri solet, in *recens vulnus* convertatur. Quid igitur inter ligaturae et incisionis agendi rationem conveniat et quid intersit, satis patet.

§. LII.

Efficitur autem ligatura aut lineis, aut sericis, aut metallicis, plumbeis, argenteis aureisque filis, aut denique pilis equinis; aliis quippe hoc, aliis illud vincturae genus aptissimum iudicantibus. Velut auctor antiquissimi illius scripti *de ani fistulis*, HIPPOCRATIS nomen falso gerentis, lino crudo, eo tamen quincuplici et, maioris firmitatis causa, seta equina circumvoluto; CELSVS duplici triplicive lino, in funem contorto; FABRICIVS *ab Aquapendente* filo holoserico ⁸³⁾; THEVENINVS, auctore DIONISIO, duplici filo lineo, aut seta equina; AMBR. PARAEVS funiculo e lino piloque equino commixto; CAMPERVS funiculo insolato ceratoque; FOVBERTVS vero, MAIAVLTIVS atque DESAVLTIVS filo plumbeo (ob exsiccantem forte ejus virtutem et cicatricem ideo celerius producendi potestatem); GYCKENBERGERVS denique item filo metallico, et potissimum aureo, utebatur.

§. LIII.

⁷⁹⁾ *Précis d'Opérations de Chirurgie*. T. I. 1782. Chap. XI.

⁸⁰⁾ *Diff. de ligatura fistularum ani*. Gotting. 1784.

⁸¹⁾ Lib. et Tom. cit. §. 493—501.

⁸²⁾ *Diff. de ligatura fistulae ani*. Erl. 1806.

⁸³⁾ Huic vincturae generi Richter quoque egregie favet. Vid. *Richter's Chir. Bibliohek*. B 8. pag. 264—266. Etiam Sabatierus, nec non Loefflerus, Fielizius, Schneiderus alique magni nominis viri, illam metallicis vincturis longe anteponunt.

§ LIII.

Antequam in hac materia exponenda ulterius progredimur, necesse esse videtur, artificium ipsum, quomodo perficiatur, paucis atque generatim explicare.

Scias igitur haec: Sive ad ligandam ani fistulam filo metallico, sive alio, quocunque demum, ligamine utaris, id ligamen semper per fistulae aperturam externam demitti debet in internum fistulae orificium, sic, ut in intestini recti lumen veniat; ex quo deinde, aut solis digitis, si iis quidem attingi potest, aut forcipe, aut hamulo obtuso, aut alio ejusmodi instrumento, pedetentim detrahitur et cum altera sui demum extremitate rite, h. e. ita conjungitur, ut strictura neque nimis arcta, neque nimis laxa sit. — Haec summa est et universa veluti, totius hujus artificii notio. — Quod autem ejus finem attinet, cernitur hic, ut supra (§. LI.) denotavi, in lenta mitique partium, strictura illa comprehensarum, solutione mechanica hancque paulatim subsequente, et suppurationis quidem paullo levioris auxilio effecta istarum partium reunione.

Dixi, ligamen per *externam* fistulae aperturam in *internum* illius orificium introducendum, atque sic in *ipsum intestini recti lumen* trajiciendum esse. Quum autem haec res tantummodo valeat in *completas* ani fistulas, neque vero in sic dictas *incompletas*: dicendum nunc est, quid faciendum sit in his fistulis, et quidem *externis*; quippe in quibus, ut inter omnes constat, intestinum rectum adhuc integrum est, certe foramine praeternaturali adhuc caret.

Ejusmodi igitur in casibus hoc intestinum, et in supremo quidem loco ejusdem regionis, ubi a partibus adjacentibus separatum est, oportet pertundi atque tum per factam in eo aperturam, qua haecce incompleta fistula in perfectam quasi est conversa, ligamen introduci. Ceterae hujus artificii partes, quoniam et hic eadem sunt, ac in completa fistula, nihil amplius de hujus generis ani fistula liganda dicendum relinquunt.

Sin autem ani fistula alterius generis est, scilicet *interna*, tunc cutis externa loco maxime opportuno, i. e. ubi fistulae fons et quasi fundamentum est, aut saltem esse videtur, scalpello vel lanceola oportet pertundatur. Reliqua negotia hic peragenda plane eadem sunt, ac in fistula ani completa.

Porro supra dictum est, stricturam neque *nimis arctam*, neque *nimis laxam* esse debere. Et plurimum sane interest, ut in isto artificio justus vincturae modus servetur; siquidem ab eo artificis finis aegrotique salus maxime pendent. Praecipue autem cavendum est, ne nimis arcta sit vinctura; quandoquidem ex hoc vitio gravissima damna possint proficisci ⁸⁴). Itaque sensim tantummodo ligamen, et quoties factum est paullo laxius, magis adstringendum est; id quod plerumque quarto quoque die, RICHTERO aliisque testibus, fieri debet. — Satis dictum est de ligaturae adhibendae ratione in universum.

§. LIV.

Quod spectat ad *varia instrumenta*, quae varii auctores ad ligamen in intestinum rectum demittendum trajiciendumque adhiberi cupiunt, haec fere maxime sunt memorabilia.

Et primo quidem notandum est, auctorem illum vetustissimum libri, jam pluries commemorati *de fistulis ani*, specillo perforato eoque e stanno confecto, usum fuisse ⁸⁵).

THEVENINVS specillum aurichalceum inprimis commendat. FOVBERTVS specillo satis flexili eoque argenteo, et cujus altera extremitas capitulata, altera

⁸⁴) „Das gewisste Mittel, zu machen, dass die Kur mislingt, ist, den Draht (et vincturam omnino) zu oft und zu fest anzuziehen. Es erfolgen gemeiniglich heftige Schmerzen, Entzündung, ja der Brand. (Hunczowsky). Haec sunt verba verissima et attentione dignissima Richteri.“ Vid. ej. Lib. et Part. pluries cit. §. 498.

⁸⁵) Hippocr. Opp. Ed. Foessii. T. I. Sect. VI. pag. 167. seq.

tera vero perforata et, ad instar acus lardariae ⁸⁶⁾, per quatuor quinqueve linearum longitudinem sinuata, ad trajiciendum suum filum plumbeum, utebatur ⁸⁷⁾. MAIAVLTVS specillo, cujus una extremitas fissa et annulo simul succincta erat, sic, ut stringi ab eo ligamen satis atque retineri posset, ad hoc consilium usus est. CAMPERVS specillum, litterae S. propemodum formam habens, ad trajiciendum filum adhibuit. DESAVLTVS ad hanc rem tubulum aureum, aut argenteum usurpari suadet.

§. LV.

Atque haec quidem instrumenta in ejusmodi ani fistulis ad trajiciendum filum sufficiunt, quorum os *internum non adeo alte* positum est, sic, ut illud digitis attingi facile ac prehendi queat. Iam commemoranda ea instrumenta sunt, quae *trajiciendo*, vel potius *extrahendo ligamini* inserviant, si paullo *altius* internum fistulae os collocatum est. Horum autem instrumentorum praecipua sunt haec:

1) Forceps GIRAVLTI, quae rostro corvino similis est et cujus, in anum demissae, auxilio apex specilli, aut filum metallicum, si hoc forte usus sis, facile extrahitur.

2) Forceps DESAVLTI, quam delineatam videas in *Köhlers Verbandlehre*. Tab. 13. Fig. 7—11.

3) DESAVLTI Gorgeret repoussoir, cujus delineatio reperitur in ejus *Chirurg. Nachlass*. T. II. Tab. II. Fig. 11. 12. 13.

4) PERCYI conductor ligneus. (Vid. ejus effigiem apud RICHTERVUM. Lib. et Tom. cit. Tab. IV. Fig. 2.)

5) Apparatus WEIDMANNI. (Vid. *Köhlers Anleitung zum chirurg. Verband* etc. Tab. 13. Fig. 12—16.

6)

⁸⁶⁾ Hanc ob causam suum instrumentum appellat *lardoire*.

⁸⁷⁾ Vid. *Le Blanc*, qui *Fouberti* rationem satis accurate exposuit, in Lib. et Tom. cit. Cap. XI.

6) RICHTERI forceps. (Vid. ejus descriptio in *Richter's Anfangsgründen der Wundarzneykunst*. Tom. VI. §. 494)

7) Ejusdem apparatus, cujus administratio haec est: Funiculus ad chordam paullo crassiores alligetur, ejusque antica extremitas prorsus rotundata ore paullulum emolliatur. Tum haec chorda, per fistulam demissa et sensim sensimque protrusa, simul atque in internum illius orificium ingressa esse putatur, paullisper inibi, dum quodammodo emollita sit, relinquatur. Deinde aliquot digitos altius propellatur. Bihorio post aegro clystere alvus laxetur, quo pars chordae in intestino adhuc recondita, una cum excrementis ex ano demum prodeat; id quod plerumque fieri, auctor asserit. Quo facto, universa chorda ex ano educitur atque sic funiculo in fistulam conjecto, chorda resecatur. Quod si autem accidat, addit inventor hujus artificii, ut illa chorda, vel post saepius clysterum ope effectam alvi dejectionem, ex ano non prodeat: tunc *hamulo obtuso* extrahenda est. Vid. ej. *Anfangsgründe d. Wundarzneykunst*. Tom. cit. §. 495.

§. LVI.

Proponamus nunc varios apparatus, ad *defigenda fila* excogitados. Quorum quidem hi maxime sunt notabiles:

1) FABRICII AB AQVAPENDENTE cuneolus ligneus, super quem funiculus circumagitur et ita simul rite tenditur.

2) WISEMANNI emplastrum, aut linteum convolutum, super quod nodus nectitur. (Vid. *Wisemann several chirurgical Treatises*. Lond. 1686. Book III.)

3) DESAVLTI tubulus ductilis. (Vid. ej. *Chir. Nachlafs*. T. II. Tab. II.)

4) RICHTERI tubulus argenteus complanatus, dimidium pollicem longus, et ita amplus, ut ambo fili metallici capita commode comprehendat. (Vid. ej. *Anfangsgründe der Wundarzneykunst*. Tom. cit. §. 497).

§. LVII.

Nunc oritur quæstio, quid de MAIAULTI sententia ⁸⁸⁾ judicandum sit, qua filum, non per internum fistulae orificium, sed per *novum arteque factum* in intestino recto *foramen* transferri debet.

Equidem existimo, si internum fistulae orificium paullo sit amplius, ita, ut filo non expleatur, sed quidquam ab hoc relinquatur spatii vacui, (id quod fere semper obtinet), quam maxime necessarium esse, intestinum supra illud orificium, tum praesertim, quum intestinum a partibus circumjectis plus minusve separatum sit, pertundere: propterea quod hisce in casibus id tibi facile potest accidere infortunium, quod evenit ter ipsi MAIAULTO, et quo permotus fuit, ad pristinam rationem deferendam et hanc, de qua sermo est, scilicet intestinum super interno fistulae orificio pertundendi rationem ineundam, eamque aliis, ne ipsis idem accideret, graviter commendandam.

§. LVIII.

Hactenus praecipue diximus de liganda fistula ani *completa*. Nunc praeciendum est, quid faciendum sit, ad fistulam ani *incompletam*, et quidem *externam*, rite devinciendam. Necesse est nimirum, ut intestinum supremo in loco ejus regionis, ubi a partibus circumjectis secretum est ac fistulae reperitur fundus, pertundatur.

Atque hunc in finem, quinam a variis viris propositi sint apparatus agendique modi, statim videamus.

FABRICIUS AB AOVAPENDENTE ⁸⁹⁾ ad transfigendum intestinum specillo perfo-

⁸⁸⁾ Vid. *Journal de Médecine, Chirurgie et Pharmacie*, par M. A. Roux. T. XLI. *Richter's chirurgische Biblioth.* B. 3. pag. 221 et 222.

Majaulti sententiae adstipulantur *Guckenbergerus* (Vid. ej. *Diff. de ligatura fistularum ani*), *Richter* (Vid. ej. *Anfangsgründe d. Wundarzneykunst.* Tom VI. §. 496) aliique.

⁸⁹⁾ Vid. ej. *Opp. chir.* Ed. 25. Patav. p. 286.

perforato atque mucronato utitur, cuius vero apex, ne introeundo partes laedat, globulo cereo munitus est.

PARAEVS ad hoc consilium tubulo chalybeo aut argenteo ⁹⁰⁾ utitur, in quo acus, mucronem ancipitem habens, inclusa est, quae, pertuso intestino, retrahitur, ut filum plumbeum per tubulum trajici et digiti ope ex ano educi queat.

DESAULTVS denique ad idem consilium utitur acu triquetra ⁹¹⁾, vel ex chalybe, vel ex auro confecta, et itidem tubulo inclusa, quae, si lenticulare capitulum, quo extremitas ipsius inferior instructa est, premitur, profilit atque intestini parietem percutit, dum apex digiti, in anum immissi, acui introeunti, alterius parietis intestini defendendi causa, obvertitur. Acu ex tubulo extracta, in eundem nunc filum plumbeum immittitur et forcipe per anum extrahitur. — Quod si autem fundus canalis fistulae ita alte positus est, ut digito eum non possis attingere, nec ideo hujus apicem acui obvertere: conductorem (gorgeret) ligneum ⁹²⁾, longitudine septem pollicum, et septem octove lineas latum, in rectum intestinum demittere hujus instrumenti inventor suadet, eodem quidem consilio, ut acui, intestini parietem perforaturae, obvertatur.

Hactenus expositos et alios plures ejusmodi apparatus agendique modos etiam in *completis* quibusdam ani fistulis, scilicet in his, ubi necessarium est, intestinum rectum super interno fistulae orifico pertundere (vid. §. LVII.), adhiberi posse, vix opus est ut admoneatur.

§. LIX.

Postquam varios apparatus ad ligandas fistulas ani excogitados, variosque simul hujus operationis efficiendae modos, a variis auctoribus, cum antiquae, tum

⁹⁰⁾ Vid. *Paré Oeuvres*. Livr. 30. Chap. 23. Fig. A. B. C.

⁹¹⁾ Lib. cit. Tab. II. Fig. 4.

⁹²⁾ Lib. cit. Tab. II. Fig. 1.

tum recentioris memoriae, adhibitos atque commendatos, paucis exposui: declarandum breviter videtur, quaenam ratio nobis maxime probetur et quid de aliquibus instrumentis, ad ligandam ani fistulam adhiberi solitis, judicemus. Nam omnes atque singulos hujusmodi apparatus iisque utendi modos dijudicare, angusti, quibus hocce opusculum circumscriptum est, cancelli, minime concedunt.

Quod attinet *fila metallica* imprimisque *plumbea*, scias: ea, cum mechanica, cum dynamica ratione, partes affectas et ligamine comprehensas, admodum laceffere ideoque hominibus, potissimum insigni irritabilitatis ac sensibilitatis gradu praeditis, permultum inferre molestiae, quin haud adeo raro gravissimam periculossimamque inflammationem in partibus ligatis excitare, praesertim si ligatura paullo sit strictior. Tum quoque eos vehementer offendere, quorum nates valde compressae sunt, sic, ut se invicem contingant eosque ambulare et suis muneribus perfungi, prohibere ideoque ipsis unum e praecipuis commodis, quae cum ligatura conjuncta sunt, eripere. — Sed praeter modo commemorata incommoda, multa etiam alia cum usu filorum metallicorum juncta sunt, quorum vero expositionem brevitatis causa silentio praetermitto.

De filo speciatim *plumbeo* haec habeto: Partim ob suam fragilitatem, partim ob insignem suam exsiccandi vim, minus videtur aptum. Nam propter priorem ipsius proprietatem facile potest frangi, et sic omnis ligatura intempestive solvi, si praesertim ipsius capita, vinculi satis coercendi ergo, cum FOVBERTO intorqueas; et propter hanc alteram ejusmodi filorum vim, quae, ut dictum est, in exsiccando cernitur, facile fieri potest, ut firma et stabilis cicatrix haud existat, atque sic operationis finis haud obtineatur.

Quae quum ita sint, *fila linea*, imprimisque *holoserica*, quippe quae posteriora simul egregiam incidendi vim et eximiam tenacitatem habent, filis metallicis longe videntur praeferenda esse et, magnorum illorum chirurgorum, RICHTERI ⁹³⁾, SABATIERI, LOEFFLERI, SCHNEIDERIQUE judicio, huic fini maxime accommodata.

Si

⁹³⁾ Audias hunc virum praestantissimum, de praestantia fili holoserici ita differentem:

„Den

Si quis tamen, opinione forsan ductus: filis metallicis, ob ipsorum naturam, fistulae callum optime solvi ac destrui, aut alias ob rationes his perfectam sanationem facillime effici, ejusmodi filum praeferendum ac eligendum putet: huic ego suavor sim, ut argenteum aureumve sumat. Siquidem haec metalla partim fragilitate, partim exsiccandi vi, quae plumbo propria est, carent, tum vero etiam alias ob virtutes, magis videntur ad hunc usum commendanda esse.

Circa filorum metallicorum omnino usum meretur adhuc annotari, eum in admodum brevibus ani fistulis praecipue admittendum esse; quoniam in paullo altioribus fistulis illa fila, propter ipsorum flexibilitatem, non satis commode in intestinum trajici possunt, ideoque ductore aliquo magis rigido ad filum trajiciendum opus est, hac autem re operatio fit composita, idque sine ulla necessitate utilitateque; siquidem commoda, ab usu funiculi expectanda, inde proficiscantur. Vt taceam, quo langius sit filum metallicum, eo majores hinc molestias in aegrum redundare, pendentes quippe, partim a rigiditate et majori fili pondere, partim a saepius necessaria illius adstrictione, quae nunquam sine magna aegri molestia fieri potest, semperque longe plus ei incommodat, quam adstrictio funiculi. — Ergo brevibus praecipue ani fistulis fila metallica, si his egregie faveas, destinata sunt.

Quid

„Den seidenen Strang fühlt der Kranke kaum, und alles, was man an ihm tadelt, ist ungegründet. Er vermodert leicht, sagt man, und man ist genöthigt, während der Kur einen neuen einzulegen. Gesetzt, dieß geschehe; so ist es doch sehr leicht, ohne Mühe und Beschwerde diesen einzulegen. Uebrigens vermodert auch ein seidener Strang so leicht nicht. — Um ihn einzulegen, sagt man ferner, muß man sich einer besondern Nadel bedienen, die einer Nadelfonde gleicht, und deren Gebrauch schmerzhaft ist. — Aber man hat einer Nadelfonde nicht nöthig; man kann ihn sehr bequem mittelst einer Darmsaite einziehen. — Man kann, sagt man endlich, den seidenen Faden nicht, wie den goldnen Draht, umdrehen, sondern muß ihn mittelst einer Schleife zubinden, und so oft man ihn fester anlegen will, diese Schleife lösen, und wieder binden. — Eine höchst unbedeutende Bequemlichkeit!“ Vid. Richters chir. Bibliothek. B. VIII. pag. 265 et 266.

Quid dicam de *forcipe* GIRAVLTI, DESAVLTI, RICHTERI, aliisque ad atrahendum extrahendumque filum excogitatis instrumentis (vid. §. LV.)? Quid dicam porro de FABRICII AB AQVAPENDENTE *cuneolo ligneo*, WISEMANNI *emplastro*, aut linteo convoluto, de DESAVLTI *tubulo ductili* et RICHTERI *tubulo argenteo* (vid. §. LVI.) aliisque ad defigendum filum excogitatis inventisque apparatus? — Nihil fere aliud de his instrumentis possum generatim paerdicare, quam ea ex parte quidem satis ingeniose ac solerter excogitata esse; omnia vero propemodum supervacanea esse judicanda, si, loco fili metallici, funiculo utaris sique tibi contigerit, instrumentum invenire, quo trajici ille commodissime possit. —

Atque ejusmodi instrumentum ab antiquissimo jamjam tempore inventum est (siquidem jam PSEVDHIPOCRATES ⁹⁴⁾ eo usus fuit), consistens in specillo sic dicto perforato et ad ejusdem suae extremitatis, ubi perforatum est, latus utrumque sulco quodam instructo. Iam etsi his excavationibus specilli funiculus quodammodo reconditur, tamen plerumque satis prominet, sic, ut fistulae parietes plus minusve transeundo laceffat et irritet. Atque haec irritatio interdum tanta est, ut aegrotantes de ea valde conquerantur; sic ut ipse olim, quum adhuc vulgari uterer specillo, pluries sum expertus.

Hisce rebus diu multumque perpensis tandem permotus sum, ad invenendum instrumentum aliquod, quod modo memoratis incommodis careret omninoque ad trajiciendum funiculum satis esset idoneum. Quae quidem res quantum mihi contigerit, aliorum sit judicium.

Hoc instrumentum est specillum argenteum (vid. Tab. aen. Fig. 3.), ad cujus extremitatem inferiorem cylindrus aureus (Fig. 3. a Fig. 5. a) conferruminatus est, isque media in parte fissus, cujus ambo insuper crura quidquam habent elasticitatis, quo aptiora sint ad filum retinendum. Praeterea istorum crurum alterutri filus quidam aureus (Fig. 3. b. Fig. 5. b.), et interna quidem ipsius facie, affixus est, et exadversum in crure altero foraminulum

Fig.

⁹⁴⁾ *De fistulis ani.* Vid. *Hippocr. Opp.* Ed. Foessii. Tom. et sect. cit. Hujus auctoris specillum e stanno confectum fuisse, supra (§. LIV.) commemoravimus.

Fig. 3. c. Fig. 5. c) reperitur, ad recipiendum istum stilum, ad quem alligatum filum foras suspendet (Fig. 3. d. Fig. 5. d).

Non reticendum tamen est, ad hocce instrumentum inveniendum specillum FOVBERTI mihi fuisse utile.

Ceterum est notandum, in adhibendo hoc instrumento prorsus eadem ratione agendum esse, ac in ingerendo trajiciendoque filo metallico, aut specillo FOVBERTI. Vix opus est addere, anteriorem et capitulatam ipsius extremitatem prius ingerendam esse, quum per se id pateat. Commonenda tamen videntur momenta haec: funiculum satis oportere esse longum, eoque demum trajecto, utrasque ipsius extremitates, quarum quidem anterior ex ano, posterior vero ex fistulae orificio externo propendet, invicem nectendas esse nodoque sive laqueo firmandas. Tum vero etiam, vinculum non nimis adstringendum esse, ne damna inde oriantur; cum primum autem illud redditum fuerit paullo laxius, denuo adstringendum riteque nectendum esse ac postremo sedulo curandum, ut iusta mundities ceteraeque regulae necessariae, cum in deligando aegro, tum aliis in rebus ad eum pertinentibus, rite observentur, ne nimis forte retardetur ipsius sanatio, aut plane forsan impediat.

Antequam hujus materiae tractationi impono finem, dicantur adhuc quaedam de RICHTERI ratione, eaque ab ipso proposita, ad *traducendum funiculum chordae auxilio*, in *ejusmodi ani fistulis*, quarum *os internum paullo altius positum est* (vid. §. LV. no. 7.)

Hanc rationem sat ingeniosam quidem esse, profecto haud negandum est; attamen, plerisque certe in casibus suo fini minime respondere, facile potest intelligi. Etenim quum chorda caloris humorisque vi, (quibus potentiis, in fistulam immissa, semper reperitur exposita), brevi tempore suam elasticitatem rigiditatemque plane amittat aliisque idcirco similis fiat funiculis: vix unquam eam, vel omni adhibita solertia atque patientia, in ejusmodi casibus, quibus ista RICHTERI ratio dicata est, trajici posse, satis luculentum est. Mihi quidem illam agendi rationem nunquam contigisse, jure possum adseverare. —

Sed ponas, alios forte hac in re me esse feliciores iisque eam in tantum contingere, ut istam chordam per fistulam usque in recti intestini lumen trajiciant: novis sane impedimentis, si forsan accidat, ut excrementorum vi ac pondere chorda non ulterius promoveatur, (idque fere semper esse even-
turum, audeo contendere), ipsis erit conflictandum. Atque idem illud ipse RICTERVS videtur suspicatus esse. Quapropter se vidit compulsus ad commen-
dandum usum alicujus hamuli obtusi, quo chorda demum extrahatur. — At perpendas velim, quam parum aptus atque idoneus hunc ad finem ha-
mulus sit, in tanta chordae mollitie, et in tanta praesertim intestini teneritate,
flexibilitate et, quod caput rei est, sensibilitate. — Scilicet, si durum cor-
pus, et sensibilitate carens, illud intestinum esset ideoque satis resisteret, nec
afficeretur doloribus, si hamulum ad id applicares apprimeresque — tunc
forte tuum consilium illius hamuli usu posses consequi. At enim vero, quum
haec res longe aliter se habeat, hujus artificii inconcinnitas satis patet. Et
quanta, quaeso, incommoda ex vehementi violentaque hamuli ad intestinum
rectum appensione exorirentur? Nonne illud hoc artificio vehementissime la-
celleretur laedereturque? — Quidni, quaeso, potius *forcipem* RICTERVS
ad capiendam et extrahendam suam chordam adhibuit atque commendavit? —
Sed satis de hoc inepto et explodendo RICHTERI artificio!

§. LX.

Haec hactenus de curatione ani fistulae, quae fit per ligaturam. Dica-
mus nunc de ea, quae *incisione* efficitur.

§. LXI.

Commendatur haec hujus morbi curandi ratio in ejusmodi potissimum
casibus: a) ubi ani fistula valde callosa est, b) complures habet, inprimis-
que admodum intricatos tortuososque meatus, pluresve sic dictos canales
laterales; porro, c) si aeger cupit, aut rerum suarum rationes exigunt, ut
breviori temporis spatio in pristinum restituatur et simul tam alto fortique
animo est, ut incisionem, quam homines meticulosi adeo horrent, minime
timeat,

timeat, certe quidem dolorem brevem, quamvis paullo vehementiorem, longinquiori molestiae multo anteponat. — Atque his sine dubio inducti ac permoti rationibus, quamplurimi chirurgi, cum antiquae, tum recentioris aetatis, hunc nostri morbi curandi modum illi, qui per ligaturam fit, multo praetulerunt eumque usurparunt. — Fuerunt tamen forte etiam multi medici atque chirurgi, qui, sola ducti auctoritate, cujus omnino tanta est potestas, ut quam saepissime omnia alia, etiam validissima argumenta ei cogantur cedere, incisionem ligaturae praeferrent⁹⁵⁾. Quid? quod, ut hoc in transcurso attingam, celeberrimi olim Francogallorum regis, LUDOVICI XIV. fistula ani laborantis temporibus multi ex suis aulicis, narrante DIONISIO⁹⁶⁾ adeo mente capti fuerunt, ut, licet a fistulis ani plane essent liberi, sibi tamen fingerent animo atque persuaderent, se hoc molestissimo morbo, quem sibi autem magno honori ducebant, vere afflictos esse ideoque cupe- rent, hunc morbum opinatum sibi tolli, et quidem *incisione*: propterea quod ipsorum rex et gubernator eadem operatione ab hoc morbo fuerat li- beratus.

§. LXII.

Priusquam curationem fistulae ani *per incisionem* exponere aggredior, pronuntiandum mihi est, dici vix posse, quam confuse et inordinate plerique istius morbi scriptores de hoc curandi ejus modo egerint. Nam pau- cissimi sane eorum (quod tamen quam maxime erat necessarium, et longe clariorem utilioreque ipsorum disciplinam reddidisset), ad tres illas princi-

H 2

pes

⁹⁵⁾ Velut a *Galen*i abhinc tempore usque ad *Fabricii ab Aquapendente* aetatem, ob solam illius viri, syringotomi inventoris, auctoritatem egregiam, fistulae ani per incisionem curatio in usu fuisse videtur et illi per ligaturam praelata.

⁹⁶⁾ Propria *Dionisii* verba sunt haec: „Ceux qui avoient quelque petit suintement ou de simples hemorrhoides, ne differoient pas à présenter leur derrière au Chirur- gien, pour faire des incisions; j'en ay vu plus de trente, qui vouloient qu'on leur fît l'opération, et dont la folie étoit si grande, qu'ils paroissoient fâchés, lorsqu'on les assuroit, qu'il n'y avoit point de nécessité de la faire. Vid. ej. *Cours d'Opéra- tions de Chirurgie*. pag. 281.

pes fistulae ani formas, nedum ad multiplices harum varietates, satis respuerunt. A quo gravissimo vitio ne summus quidem RICHTERVS et maxime ceterum venerandus, ex mea quidem sententia, satis sibi cavit. Quamquam enim de tribus praecipuis fistularum ani formis earumque curatione singulatim disputat: tamen pathologiam, diagnosticen therapeuticenque illarum aperte commiscet, et potissimum ea, quae de incompletarum fistularum ani curatione profert, adeo commixta atque perturbata rebus alienis et ad curam istarum minime pertinentibus, reperiuntur, ut certe adseverare jure meritoque possis, eum tironibus, quorum quidem tamen ingenio et doctrinae exiguitati elementorum cujusvis disciplinae auctor, officii sui intelligens, meo quidem judicio, accommodare se debet, scribere noluisse. Caveamus igitur ab ejusmodi obscuritate et perturbatione, quo gravius in scribendo vitium vix cogitari potest; et primum de *incompletarum*, tum de *completarum* fistularum ani curatione *per incisionem* praecipiamus.

§. LXIII.

Antequam autem id facio, monendum est generatim, admodum restringendum esse vulgare illud effatum: *quamlibet incompletam ani fistulam in completam convertendam esse*. Multae etenim fistulae ani *externae* reperiuntur, quin exposcant, ut in completas commutentur. Ad has praecipue pertinent illae, quae admodum parvae, recens exortae et ab intestino recto paullo remotiores sunt; tum quae recta, minimeque tortuosa via procedunt et a causis tantum localibus profectae, nec cum ullo malo universali conjunctae sunt omninoque in corporibus, integerrima valetudine et egregia vi plastica gaudentibus, reperiuntur. — Hujusmodi fistulas ani qui conatur in perfectas transmutare, is non tuto, cito ac jucunde, ut dicunt, illas sanare, sed potius malum malo addere, perhibendus est.

Ea, quae modo disserui, quodammodo etiam valent in incompletas fistulas internas, ut postea videbimus.

§. LXIV.

Prima igitur lex circa fistulas ani per incisionem tractandas, haec esto: ut non omnes, quotquot sunt, ani fistulas incompletas in perfectas convertere studeas — sed eas tantum, quae paullo sunt graviores, valde tortuosae, a morbo quodam interno profectae, aut cum ejusmodi malo saltim conjunctae ⁹⁷⁾, omninoque ad sanescendum parum pronae videntur; tum eas, in quibus intestinum rectum, etiamsi non perforatum sit ⁹⁸⁾, tamen a partibus adjacentibus hic illic separatum, ob idque quasi pendulum et vacillans est, sic, ut novo quodam statu inflammatorio opus sit, ad illud partesque circumjectas in pristinam conditionem restituendas ⁹⁹⁾.

§. LXV.

Accedamus nunc ad rem, et primo quidem explicemus de cura fistularum ani externarum.

Si fistulae ani externae ita sunt comparatae, ut supra (§. LXIII.) posui, plerumque nihil aliud opus est, quam ut ipsarum orificium incisione dilatur, aut alius forte locus, ubi incisio visa fuerit aptior, incidatur, ad congestae et stagnanti saniei exitum parandum. Hac enim re non solum saepissime efficitur, ut imminentis germinantisque perfectae ani fistulae tanquam radices, destruantur evellanturque, verum etiam totum omnino malum deleatur.

Quod

⁹⁷⁾ Si ejusmodi malum adsit, non operatione solum chirurgica, sed et aliis auxiliis fistulae obveniendum esse, vix opus est ut moneam.

⁹⁸⁾ Hoc si non obtinet, imperfectam esse fistulam, omnes chirurgi contendunt.

⁹⁹⁾ Hanc eandem legem et in fistulae ani curationem per ligaturam quadrare, facile intelligitur.

Quod attinet *internas* ani fistulas, eae item saepenumero ita comparatae sunt, ut non necesse sit, eas in completas sive perfectas transmutare. Et enim, si v. c. interna intestini recti facies hic illic leviter tantum arrosa est, neque vero illius paries perforatus reperitur: non, nisi leves affecti loci scarificationes — quae optime satis provido ac solerti usu illius instrumenti, quod dicitur *bistouri caché*, efficiuntur — necessariae sunt, ut intestini recti processus plasticus exstimuletur, malique producatursanatio. — Quin etiam nulla fere alia molitione opus est, si intestinum, tametsi aliquo loculo perfotatum, a partibus tamen circumjectis non secretum est, sed cum iis adhuc satis cohaeret.

§. LXVI.

Si vero conditiones, hactenus (§. LXV. conf. §. LXIII.) expositis contrariae, obtineant: tunc sane vulgare illud decretum (§. LXIII.) suam habet vim et auctoritatem, i. e. tunc diffindi intestinum rectum debet, ideoque fistula ani incompleta in perfectam converti. Quod quidem quomodo effici possit, statim videamus.

§. LXVII.

Iam perventum tandem est ad curandam fistulam ani *completam*, et quidem ope *incisionis*.

§. LXVIII.

Quod negotium antequam suscipias, permultum interest, disquirere, an internum fistulae orificium altiori, an humiliori loco deprehendatur, ut possis scilicet decernere, quonam apparatu ad operationem peragendam utaris. Namque si internum fistulae os non alte positum est, variae illae syringotomi species, quas HEISTERVS delineandas curavit ¹⁰⁰⁾, nullo modo adhibendae sunt; si praesertim externum fistulae orificium parum remotum est ab intestini

¹⁰⁰⁾ Vid. *Heisteri Instit. chir.* Tab. XXXV. Fig. 3. 4. 5. 6. 7.

testini recti regione. Siquidem ista instrumenta nimis longa sunt, quam ut possint commode ejusmodi in fistulis usurpari. Idem dicendum est de instrumento MAIRII, a BASSIO primum delineato; nec non de illo, quod *Bistouri royal* appellant, propterea quod LYDOVICVS XIV. hujus instrumenti ope ab ani fistula fuit liberatus.

Ejusmodi in fistulis completis saepe nihil aliud requiritur, quam ut externus fistulae canalis vulgari scalpello, specilli tamen sulcati, illius quasi ductoris, interventu et auxilio, recte et satis tuto, usque ad internum fistulae orificium, ampliatur et in recens ideo vulnus convertatur. Hoc etenim facto, internus quoque fistulae canalis saepissime brevi tempore ad sanescendum se accommodat, ac sensim sensimque evanescit. Atque hoc praesertim accidit tum, si intestinum rectum a partibus adjacentibus nondum separatum est, sed cum iis adhuc satis cohaeret, insuperque forsitan ipsius laesio admodum est exigua et in parvulo tantum foramine consistit. Ex quibus quidem planum et apertum est, etiam in fistulis ani completis intestinum non semper diffindendum esse.

§. LXIX.

Quodsi autem internus fistulae canalis paullo altius processerit intestinumque valde sit exesum, certe a partibus circumjectis mire separatum: tum profecto illud apta et prudenti incisione, cum partibus externum fistulae canalem continentibus, diffindendum est, ut nova in locis affectis existat inflammatio et utriusque ideo canalis fistulosi latera sensim coalescant.

§. LXX.

Quomodo autem, et quibus instrumentis haec operatio sit perficienda, in eo auctores mirifice dissentiunt.

Alii enim iique, qui PAVLVM AEGINETAM sequuntur, *scalpello vulgari*, immisso antea digito indice manus alterius, quo quidem illius cuspis suscipiatur ducaturque, ne oppositus intestini paries laedi possit, illud diffindi volunt

volunt ¹⁰¹⁾: idque, eodẽm isto auctore, non solum in internis ani fistulis faciendum esse, docent, verum etiam tum, quum internum fistulae os non detegi possit ¹⁰²⁾.

Alii hunc in finem commendant administrationem *apparatus sic dicti RVNGIANI* ¹⁰³⁾, qui ex sequentibus constat instrumentis: 1) ex *specillo sulcato*, e ferro argentove confecto et in extremitate inferiori sic inflexo, ut cum manubrio angulum obtusum efficiat; 2) ex canali quodam, *Gorgeret* ¹⁰⁴⁾ vocato, item ex uno alterove illorum metallorum confecto, digiti fere crassitiem habente et in inferiori extremitate itidem, at in contrariam partem, inflexo, ac denique 3) ex *scalpello recto*, angusto, longo et acutam habente cuspidem. — His autem tribus instrumentis recte utendi modum hic describere, angusti, quibus libellus noster circumscriptus est, termini vetant. Quare lectores ad HEISTERVM ¹⁰⁵⁾ et RICHTERVM ¹⁰⁶⁾ relego

Alii eundem in finem adhibent et commendant *scalpellum POTTIANVM*, quod, ut inter omnes constat, incurvatum et in extremitate capitulo instructum est.

Alii praeferunt *scalpellum* a SAVIGNYO inventum, quod modice curvatum et item capitulo in sua extremitate instructum est, ad cuius vero latus alterum aliud quoddam instrumctum, cuspide valde acuta praeditum ac de cetero obtusum, cochleae auxilio affixum est, sic tamen, ut antrorsum
retro-

¹⁰¹⁾ Vid. *Sabatier*. Lib. et Tom. cit. pag. 203.

¹⁰²⁾ *Sabatier* ibid.

¹⁰³⁾ Verus hujus apparatus inventor est *Pet. de Marchettis*.

¹⁰⁴⁾ Hoc instrumentum a *Percyo* emendatum est. Vid. *Journal de Médecine, Chirurgie* etc. Tom. 72.

¹⁰⁵⁾ Lib. et P. cit. Cap. CLXVIII. §. X.

¹⁰⁶⁾ Lib. et T. cit. §. 481.

retrorsumque agi possit ¹⁰⁷). — Atque hoc instrumentum, inventoris consilio congruenter, in ejusmodi praesertim ani fistulis usurpandum esse perhibent, ubi videatur necesse esse, ut intestinum rectum super interno fistulae orificio pertundatur. — Et profecto, hisce in casibus hujus instrumenti usus eximiae utilitatis est.

In aliis autem casibus iisque sane frequentissimis, incisio satis commode, tuto ac feliciter effici potest scalpello, ad POTTIANI similitudinem fabrefacto et quo ego quidem in iis casibus, qui mihi adhuc sese obtulerunt, felici cum successu usus sum, quodque a POTTIANO eo tantum differt, quod versus suam cuspidem, eamque item capitulo instructam, minus latum, et paullo plus curvatum est.

Ceterum non alienum videtur, hic admonere, POTTIVM nimio fere sui scalpelli amore captum fuisse; tum praecipue hoc ipsi esse vitio vertendum, quod contendat, capitulato suo scalpello intestinum rectum commode posse pertundi. Quis enim chirurgorum non intelligat, sat acuminatum quodcunque instrumentum chirurgicum esse debere, si ipso velis partem adeo mollem et flexibilem, ac intestinum rectum est, sine ejus detrimento perforare? Ergo non, nisi vi quadam adhibita, transfodi scalpello Pottiano intestinum rectum posse, hinc vero gravissimos dolores aliaque magni momenti incommoda proficisci operere, luculentissimum est; praesertim cum istius scalpelli lamina versus ipsius cuspidem tam parum angusta sit, tamque parum hujus latitudo ab illa basis discrepet. — Sed vero etiam taxandum videtur in POTTII scalpello, quod circa cuspidem non satis est inflexum, id quod subinde in traducendo per intestinum scalpello haud leve est obstaculum; praesertim tum, quum fistula versus intestinum inaequalem et angulosum meatum habet. — Horum igitur scalpelli Pottiani vitiorum indeque et in chirurgum, et in saegrum facile redundantium incommodorum, sedula consideratione compulsus sum, ad illud meum scalpellum inveniendum, quod istis vitiis carere adjecta ejus effigies, (vid. Tab. aen. Fig. 4.) demonstrat.

§. LXXI.

¹⁰⁷) Delineatum est hoc scalpellum in *Richter's Anfangsgründ. d. Wundarzneykunst.* B. 6. Tab. III.

§ LXXI.

Praeterea adhuc monendum est, vel potius denuo inculcandum, scalpellum *non sine alius instrumenti interventu* demittendum esse, quoniam alioquin varia hinc existerent possunt incommoda, quorum fons et ratio cernitur in partium incidendarum mollitie ac flexibilitate: quibus quippe saepe fit, ut intestinum ante scalpelli aciem complicitur, aut in rugas, funiculum quasi aliquem conjunctim efficientes, contrahatur, etiamsi acutissimo aptissimoque utaris scalpello, sic, ut ad istum funiculum discindendum quaedam vis adhibenda sit; id quod sine insigni dolore non potest fieri et hoc insuper habet incommodi, ut inaequale atque angulosum existat vulnus, quod, ut satis notum est et ipsa rei natura satis docet, longe difficilior, quam vulnus aequale, sanescit. Deinde etiam, quum incisio usque ad integumenta devenit communia, haec ante scalpellum, nisi utaris ductore quodam, vehementer tenduntur, ita, ut et in his partibus non satis amplum producat vulnus et hac vulneris exiguitate impediatur chirurgus, quo minus partium discissarum statum atque conditionem rite expiscetur. Quocirca etiam haud inconsultum est, incisionem per cutem externam et ultra externum fistulae orificium, usque ad femur dilatare.

Omnibus his incommodis occurri potest usu specilli argentei satis flexilis, cujus quasi ductu atque directione incisio plerumque satis tuto ac feliciter perficitur.

Cetera, quae ad hanc operationem requiruntur, satis nota sunt, sic, ut eorum expositione possimus supersedere.

§. LXXII.

Iam pergamus ad illum curandae ani fistulae modum, quem *excisionem* sive *extirpationem* vocare consueverunt — At quum haec operatio jam pridem, in Germania certe atque Anglia, aboleverit ¹⁰⁸⁾, cum ob insignem
ejus

¹⁰⁸⁾ *Ekoldtius* tamen hac methodo semel, et in casu quidem ipsius administrationem expostulante, felicissimo cum successu usus est.

ejus crudelitatem vehementemque sanguinis profusionem, inde facile oriundam, nec non propter metuendam hinc alvi incontinentiam; tum quia rarissime necessaria est; tum denique, quia fistulae sanatio mirifice isto operationis genere retardatur: pauca tantum de eo dicam.

Perficitur haec methodus ratione sequenti: Specillum planum et satis flexibile in externum fistulae os demittitur ac sensim sensimque in internum fistulae orificium trajicitur, donec in intestini recti lumen devenerit. Quo facto, hoc specillum simili modo, ac filum metallicum aliudve, ad fistulam ani ligandam adhibitum, sive manu, sive forcipe capitur ac lente adducitur et protrahitur, dum ex ano egressum sit. Tunc utrique hujus specilli fines altera manu comprehenduntur, altera vero omnes partes, quae inter utraque specilli extrema sitae sunt, discinduntur, ita quidem, ut primo ad unum, dein ad alterum specilli latus fiat incisio, atque sic tandem utraeque incisiones concurrant ideoque triangulare existat vulnus, quo totus fistulae canal, una cum interno externoque ejus orificio, deletus reperiatur.

Liceat addere, hanc operationem, tametsi in plerisque casibus plane rejicienda sit, interdum tamen utique obtinere: scilicet in casibus ejusmodi, ubi insignis partium affectarum destructio reperitur ac potissimum, ubi istae partes scirrhusa duritie laborant.

§. LXXIII.

Magis adhuc crudelis denique est illa fistulae ani curatio, veteribus medicis atque chirurgis, imprimisque arabicis, admodum familiaris, quae *ferro candente* perficiebatur, quaeque propterea haud perperam *extirpatio chemica* mihi videtur nuncupanda. — Quae vero fistulae ani curatio, quoniam nostris temporibus a nemine adhiberi solet, quoniamque idem de illa valet curandi methodo, quae in adhibendis *cauteriis sic dictis potentialibus* cernitur: non habeo quod de his utrisque methodis pluribus dicam.

Expli-

Explicatio figurarum.

Fig. I. et II.

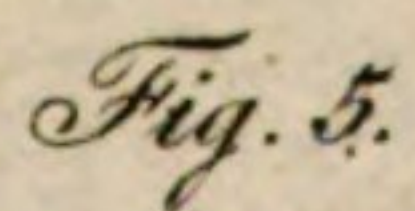
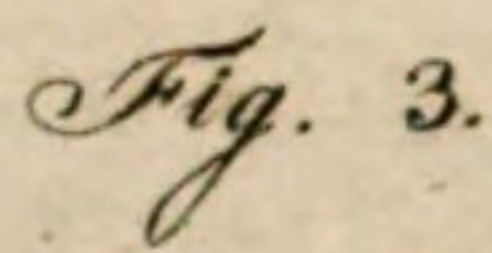
Duo calculi in canali fistulae ani viri. cujusdam reperti. Cf. p. 23.
not. 43.

Fig. II. et V.

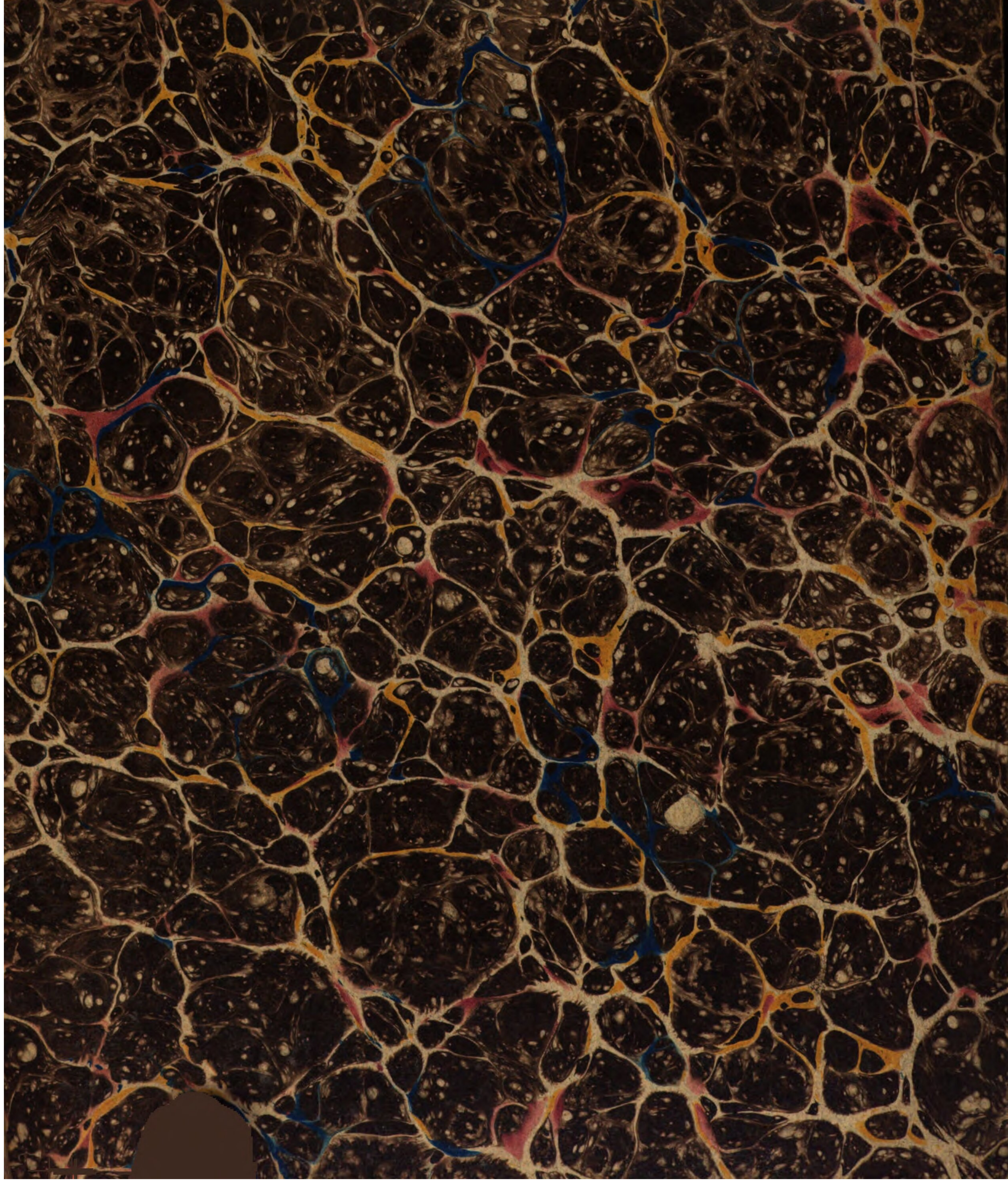
Specillum ab autore inventum, ad filum in liganda fistula ani per ipsius
canalem traducendum. Vid. p. 56. sq.

Fig. IV.

Scalpellum quo utitur autor, ad incisionem fistulae ani instituendam.
Vid. p. 65.

Oeltzmann, Johann G.

Diss. inaug. med. chir. de fistula ani

Jena 1812

4 Diss. 3717,2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10972331-3